

Kennisbaken in een complexe context

Evaluatie van de kwaliteit, relevantie en levensvatbaarheid
van het werk van de

Waddenacademie

in de periode
1 juli 2018 – 31 december 2023

Washoe Life Science Communications

Rhoon, 2024

www.washoe.nl

Voorwoord

Voor u ligt het rapport met de bevindingen van de evaluatiecommissie van de Waddenacademie 2024. Met uitzicht op de Waddenzee en een stroom van vakantiegangers die van en naar de boot naar Terschelling gingen, hebben wij in april 2024 open gesprekken gevoerd met diverse vertegenwoordigers van de Waddenacademie en belanghebbenden uit het beleids-, maatschappelijk- en kennisveld. Wij hebben de Waddenacademie leren kennen als een zeer betrokken en gedreven organisatie; dat geldt zowel voor het bestuur, als voor de Raad van Toezicht en het bureau. De partijen die wij tijdens de visitatiedagen gesproken hebben, waren zeer positief over de Waddenacademie. Het was opvallend hoe eensgezind zij waren in het benadrukken van de toegevoegde waarde van de Waddenacademie en de wens om deze verbindende schakel in een complex en gefragmenteerd bestuurlijk landschap in de toekomst te behouden.

Het Waddengebied bevindt zich momenteel midden in een aantal ingrijpende transitieën en wordt gekenmerkt door een grote dynamiek. Er zullen diverse complexe vraagstukken op het gebied afkomen, waarbij de belangen van de Waddenzee als uniek natuurgebied verenigd zullen moeten worden met de belangen van het Waddengebied als regio. Soms botsen die belangen en dan is het cruciaal om over betrouwbare integrale kennis te beschikken. Een onafhankelijke kennisregisseur die kennis, beleid en beheer verbindt, is dus onmisbaar voor het Waddengebied. Om de missie van de Waddenacademie in de komende jaren goed te kunnen vervullen, zijn er echter een aantal dringende aandachtspunten, voor zowel de Waddenacademie zelf als haar opdrachtgever. Onze commissie hoopt dat dit evaluatierapport behulpzaam zal zijn bij het maken van strategische keuzes voor de toekomst van deze bijzondere organisatie.

Drs. Stientje van Veldhoven, voorzitter.

Juni 2024

Inhoud

1. Inleiding	5
1.1 <i>Achtergrond en context van de evaluatie</i>	5
1.2 <i>Samenstelling van de evaluatiecommissie</i>	5
1.3 <i>Werkwijze van de evaluatiecommissie</i>	6
1.4 <i>Introductie van de Waddenacademie</i>	7
2. Beoordeling	11
2.1 <i>Wetenschappelijke kwaliteit</i>	11
2.2 <i>Maatschappelijke relevantie</i>	12
2.3 <i>Levensvatbaarheid</i>	16
3. Conclusies en aanbevelingen	20
3.1 <i>Conclusies</i>	20
3.2 <i>Aanbevelingen</i>	21
Summary	24
Appendix 1. Lijst van afkortingen	26
Appendix 2. Overzicht van relevante gremia en initiatieven	27
Appendix 3: Conclusies van de vorige evaluatiecommissie	31
Appendix 4. Programma visitatiedagen	33
Appendix 5: Relevante gebeurtenissen in de geschiedenis van de Waddenacademie	34
Appendix 6: Achtergrondinformatie en voorbeelden van maatschappelijke relevantie	35

1. Inleiding

1.1 Achtergrond en context van de evaluatie

Dit rapport beschrijft de evaluatie van de activiteiten van de Waddenacademie in de periode 1 juli 2018 tot en met 31 december 2023. De Waddenacademie is een onafhankelijke kennisregisseur van het Waddengebied, met het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BOW) als formele opdrachtgever en het Waddenfonds als financier.¹ Als onderdeel van de Nederlandse publieke kennisinfrastructuur wordt de Waddenacademie iedere vijf-zes jaar geëvalueerd door een externe evaluatiecommissie. Het hoofddoel van dergelijke evaluaties is het beoordelen van de kwaliteit en relevantie van de activiteiten van de Waddenacademie en het formuleren van aanbevelingen om de kwaliteit, relevantie en levensvatbaarheid te vergroten.

De volgende doelgroepen hebben belang bij deze evaluatie:

- Het bestuur, de bureaumedewerkers, de Raad van Toezicht en de Wetenschappelijke Adviesraad van de Waddenacademie willen graag weten hoe onafhankelijk experts de kwaliteit, maatschappelijke relevantie en levensvatbaarheid van de activiteiten en strategie van de Waddenacademie beoordelen, en hoe deze zaken verbeterd kunnen worden.
- Het BOW (met vertegenwoordigers van de betrokken ministeries, provincies, gemeenten en waterschappen) is als opdrachtgever van de Waddenacademie geïnteresseerd in de vraag hoe onafhankelijk experts de bijdrage van de Waddenacademie aan een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied beoordelen.
- Diverse overheden, Waddenorganisaties, kennisinstellingen, burgers en ondernemers maken gebruik van de diensten van de Waddenacademie, zowel in Nederland als daarbuiten. Zij hebben er daarom belang bij om de conclusies van de evaluatiecommissie te kennen.

1.2 Samenstelling van de evaluatiecommissie

Het bestuur van de KNAW heeft de volgende personen benoemd als lid van de evaluatiecommissie:

- Drs. Stientje van Veldhoven (**voorzitter**), global vice president & regional director Europe, World Resources Institute.
- Prof. dr. ing. Jan Willem Erisman, hoogleraar environmental sustainability, Universiteit Leiden.
- Prof. dr. ir. Arjen Wals, hoogleraar transformatief leren voor sociaal-ecologische duurzaamheid/Unesco Chair, Wageningen University & Research.

Deze commissieleden hebben door middel van een onafhankelijkheidsverklaring bevestigd geen belang bij de Waddenacademie te hebben. De commissie werd ondersteund door een onafhankelijk wetenschappelijk secretaris, dr. Linda van den Berg van Washoe Life Science Communications. De beoordeling en aanbevelingen in dit rapport vormen de consensus van de commissie. Waar 'nu' geschreven wordt, bedoelen wij ten tijde van de visitatiedagen. Met 'we' of 'wij' bedoelen we de evaluatiecommissie.

¹ Appendix 1 bevat een afkortingenlijst en Appendix 2 geeft een overzicht van relevante gremia en initiatieven die in dit rapport aan bod komen.

1.3 Werkwijze van de evaluatiecommissie

Strategie evaluatie protocol

Wij zijn zoveel mogelijk uitgegaan van het Strategie Evaluatie Protocol 2021-2027 voor onderzoeksinstituten (SEP).² Dit protocol is opgesteld door de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) en de Universiteiten van Nederland (UNL). Het wordt gebruikt om in een zesjarige cyclus de kwaliteit, relevantie en levensvatbaarheid van Nederlands wetenschappelijk onderzoek dat met publieke middelen gefinancierd wordt, te beoordelen en waar nodig aanbevelingen te doen. Daarbij gaat men nadrukkelijk uit van de strategie en doelen van de betreffende organisatie. Omdat het SEP ontwikkeld is voor onderzoeksinstituten en niet volledig toepasbaar is op de Waddenacademie, hebben wij de invulling van het protocol aangepast aan de aard van de Waddenacademie.

Beoordelingscriteria en aspecten

Conform de richtlijnen van het SEP hebben wij ons geconcentreerd op drie beoordelingscriteria: wetenschappelijke kwaliteit, maatschappelijke relevantie en levensvatbaarheid. Aangezien de Waddenacademie zelf geen onderzoek doet, hebben wij wetenschappelijke kwaliteit geïnterpreteerd als 'de kwaliteit van de producten en andere werkzaamheden van de Waddenacademie en de bijdrage van de portefeuillehouders daaraan'. In lijn met het SEP hebben wij ook aandacht besteed aan een aantal organisatorische aspecten: het door de Waddenacademie gevoerde beleid met betrekking tot open onderzoekspraktijk (*Open Science*), academische cultuur (dat wil zeggen werksfeer en wetenschappelijke integriteit) en diversiteit binnen de organisatie. Bij de Waddenacademie zijn de SEP-onderdelen promovendibeleid en talentbeleid niet van toepassing. De Waddenacademie heeft ons bovendien gevraagd om nadrukkelijk te reflecteren op de volgende vragen: (1) Hoe goed heeft de Waddenacademie haar missie in de afgelopen jaren vervuld? (2) Wat moet de Waddenacademie doen om haar missie in de komende jaren te kunnen vervullen, met basisfinanciering uit het Waddenfonds (tot eind 2026) en zonder die financiering (vanaf 2027)?

Informatie waarop de evaluatiecommissie zich gebaseerd heeft

Wij hebben onze conclusies en aanbevelingen gebaseerd op:

- Het zelf-evaluatierapport van de Waddenacademie met bijlagen (ontvangen in januari 2024). In deze documenten beschrijft de Waddenacademie haar organisatie, missie, visie en strategie gedurende de evaluatieperiode; reflecteert zij op haar onderzoekskwaliteit, maatschappelijke relevantie en levensvatbaarheid (inclusief een SWOT-analyse en strategische doelen voor de toekomst); en geeft zij een overzicht van publicaties, evenementen en andere activiteiten.
- Een groot aantal achtergronddocumenten, waaronder het rapport met de conclusies en aanbevelingen van de vorige evaluatiecommissie uit 2018³, het rapport van ABDTOPConsult over de vraag op welke wijze de opgaven voortkomend uit de Agenda voor het Waddengebied 2050 gedekt en bekostigd kunnen worden⁴, de publicatie 'De Wadden in Vogelvlucht' met een

² https://storage.knaw.nl/2022-06/SEP_2021-2027.pdf

³ Appendix 3 geeft een samenvatting van de conclusies en aanbevelingen van de vorige evaluatiecommissie.

⁴ Van Koesveld, E. en Lazeroms, J., 2024. Ongedeeld gebied, verdeelde verantwoordelijkheid, opgedeelde bekostiging. ABDTOPConsult, Den Haag. 111 pp.

overzicht van alles wat er speelt in het Waddengebied⁵, publicaties en rapporten op de website van de Waddenacademie en artikelen in de media.

- Interviews met vertegenwoordigers van de Waddenacademie en diverse belanghebbenden en betrokkenen tijdens twee visitatiedagen in april 2024, en een extra online interview in mei 2024.⁶ Deze gesprekken waren transparant en constructief van aard.

Voorafgaand aan de visitatiedagen hebben wij drie keer vergaderd om de interviews voor te bereiden. Daarnaast hebben de voorzitter en secretaris van de evaluatiecommissie in januari 2024 een oriënterend gesprek gevoerd met het bestuur van de Waddenacademie.

Leeswijzer

In paragraaf 1.4 geven wij achtergrondinformatie ter introductie van de Waddenacademie. In hoofdstuk 2 beschrijven wij onze beoordeling, waarbij we de structuur van het SEP volgen en achtereenvolgens de criteria wetenschappelijke kwaliteit, maatschappelijke relevantie en levensvatbaarheid bespreken, inclusief de aandachtspunten die wij daar zien. In hoofdstuk 3 beschrijven wij onze algehele conclusies en geven we concrete aanbevelingen voor de toekomst.

1.4 Introductie van de Waddenacademie

Het belang van het Waddengebied

De Waddenzee, Waddeneilanden en de vastelandskust vormen samen een uniek gebied met grote natuurwaarde en een rijke cultuurhistorie. In 2009 kreeg de Waddenzee de status van Unesco-Werelderfgoed vanwege de unieke en universele waarde van haar geologische processen, ecologische processen en biodiversiteit. De te beschermen natuurwaarden zijn vastgelegd in Europese richtlijnen en internationale verdragen, die het uitgangspunt vormen voor het natuurbeheer in het Waddengebied. De ecosystemen van het Waddengebied hebben behalve een natuurwaarde ook een economische, sociale en culturele waarde voor Nederland. Denk bijvoorbeeld aan visserij, landbouw, veeteelt, toerisme, havens en delfstofwinning. In het Waddengebied wonen ongeveer 460 duizend mensen. Het Waddengebied zit beleidsmatig en bestuurlijk complex in elkaar; er zijn diverse regionale overlegorganen en programma's voor specifieke regionale thema's. Bovendien zijn er verschillende rollen voor overheden in het landelijk en trilateraal beleid.

Aanleiding voor de oprichting van de Waddenacademie

De geschiedenis van de Waddenacademie gaat terug tot 2004, toen de Commissie Meijer het rapport 'Ruimte voor de Wadden' uitbracht.⁷ Naar aanleiding van dit rapport heeft de rijksoverheid in 2007 het Waddenfonds opgericht om een duurzame en kwalitatieve impuls te geven aan de ecologie en economie van het Waddengebied. Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied was een van de vier hoofddoelen van het Waddenfonds. Wat betreft die doelstelling concludeerde de Commissie Meijer dat veel kennis over het Waddengebied versnipperd of slecht ontsloten was. De kennis was daardoor niet direct beschikbaar en toepasbaar voor beleid en bestuur. Ook was er indertijd te weinig coördinatie en integratie van kennis en

⁵ <https://www.waddenacademie.nl/organisatie/publicatie-lijst/publicatie-detail/de-wadden-in-vogelvlucht/>

⁶ Het programma van de visitatiedagen is opgenomen in Appendix 4.

⁷ De tabel in Appendix 5 geeft een overzicht van relevante gebeurtenissen in de geschiedenis van de Waddenacademie.

onderzoek, en onvoldoende afstemming tussen vraag naar en aanbod van kennis, en de programmering van kennisontwikkeling. De Commissie Meijer constateerde bovendien lacunes op het gebied van monitoring op ecologisch terrein en een gebrek aan gedeelde kennis rond de samenhang tussen de Waddenzee als natuurgebied en de sociaaleconomische positie van de bewoners in het Waddengebied en de belevingswaarde van de Waddenzee. Om al deze redenen is in 2008 de Waddenacademie opgericht. Gedurende het bestaan van de Waddenacademie is haar positionering een aantal keer gewijzigd.⁷ Voorgaande evaluaties hebben daarop gereflecteerd.

Ontwikkelingen tijdens de evaluatieperiode

Ook tijdens de huidige evaluatieperiode is de positionering van de Waddenacademie aanzienlijk veranderd. Tot 2019 viel de Waddenacademie onder het Waddenfonds. In 2021 werd het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BOW) de gezamenlijk opdrachtgever voor een duurzame kennishuishouding van het Waddengebied, en dus opdrachtgever van de Waddenacademie. Het Waddenfonds bleef de financier. Het BOW is in 2019 door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) ingesteld om strategische besluitvorming en bestuurlijke afstemming ten aanzien van beleid, investeringen en uitvoering in het Waddengebied te bevorderen. Het bestaat uit de relevante ministeries (IenW, LNV en EZK), de Waddenprovincies, bestuurders van de kust- en eilandgemeenten en de betrokken waterschappen. Het Omgevingsberaad Waddengebied (OBW) is geïnstalleerd als adviesorgaan voor het BOW; het geeft gevraagd en ongevraagd advies. In het OBW worden gestructureerde discussies geïnitieerd en wordt informatie over het Waddengebied uitgewisseld door vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en partijen die een belang hebben in het Waddengebied.

In december 2020 werd de Agenda voor het Waddengebied 2050 vastgesteld door het BOW. Deze agenda is opgesteld en onderschreven door het Rijk, de Waddenprovincies, eilandgemeenten en gemeenten langs de vastewalkust, waterschappen, natuurorganisaties, visserijorganisaties, organisaties voor recreatie en toerisme, en de samenwerkende havens. De hoofddoelen van deze gezamenlijke agenda zijn een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied, het behoud van het unieke open landschap en een veilig, vitaal en veerkrachtig Waddengebied. In 2023 werd het Uitvoeringsprogramma Waddengebied vastgesteld; dit beschrijft concrete doelen en initiatieven om uitvoering te geven aan de Agenda voor het Waddengebied voor de periode 2021-2026. Een aantal taken uit dit uitvoeringsprogramma zijn specifiek aan de Waddenacademie toebedeeld.

Met ingang van 2023 heeft het BOW de Waddenacademie een nieuwe formele rol als 'Kennisregisseur Waddengebied' gegeven, met regie op het formuleren van kennisvragen, begeleiden van kennisontwikkeling, delen en evalueren van kennis over het Waddengebied. De transitie naar deze nieuwe rol heeft in 2021 en 2022 plaatsgevonden. Omdat de Waddenacademie tijdens een aanzienlijk deel van de evaluatieperiode feitelijk al als kennisregisseur werkte, hebben wij ons bij deze evaluatie vooral geconcentreerd op de activiteiten als kennisregisseur.

Missie, visie en regierollen

De Waddenacademie omschrijft haar huidige missie als volgt: *De Waddenacademie is als Kennisregisseur Waddengebied verantwoordelijk voor de versterking van integrale kennis over dit gebied en de directe omgeving om, op basis van onafhankelijke en objectieve informatie, bij te dragen aan een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud*

van het unieke open landschap, alsmede aan een duurzame ontwikkeling ('veilig, vitaal en veerkrachtig') van het Waddengebied. De grondslag van die missie is de volgende visie: *Integrale, systeemgerichte en gebiedsbrede kennis is fundamenteel om de grote uitdagingen voor het Waddengebied (waaronder transities en klimaatverandering) op een duurzame en toekomstbestendig wijze gestalte te kunnen geven.* Deze missie en visie sluiten logisch aan op de vierde doelstelling van het Waddenfonds en de doelstellingen van de Agenda voor het Waddengebied 2050.

De Waddenacademie opereert als de verbindende schakel tussen de beleids- en onderzoeks cycli in het Waddengebied, met vier regierollen:

1. **Vraagarticulatie:** adviseren over de kennisagenda en vertalen naar onderzoeksopgaven.
2. **Kennisontwikkeling:** waarborgen van de kwaliteit en integrale aanpak van kennisontwikkeling en terugkoppelen van tussentijdse resultaten.
3. **Kennisdeling:** terugkoppelen van onderzoeksresultaten voor beleid, beheer en bruikbaarheid.
4. **Kennisevaluatie:** continu aanscherpen van de adaptieve kennisagenda op basis van meest relevante en recente informatie.

Organisatie

Het bestuur van de Waddenacademie bestaat uit vijf parttime portefeuillehouders die de volgende onderzoeksgebieden vertegenwoordigen: (1) ecologie, (2) economie, (3) geowetenschap en klimaat, (4) natuur en recht en (5) ruimtelijke ordening, cultuurhistorie en landschap. De basisaanstelling van de portefeuillehouders varieert tussen 0,2 fte en 0,6 fte, en bedraagt momenteel in totaal 1,6 fte. De portefeuillehouders worden ondersteund door een bureau in het Huis voor de Wadden in Leeuwarden, waar ook andere Waddenorganisaties gevestigd zijn. Het bureau van de Waddenacademie bestaat uit drie personen: een secretaris, web-redacteur en secretaresse, in totaal 2,6 fte. Soms wordt het bureau tijdelijk uitgebreid met externen. De Raad van Toezicht (RvT) ziet toe op het beleid en de algemene gang van zaken binnen de Stichting Waddenacademie en fungeert als klankbord voor het bestuur. Zij bestaat uit zeven leden met brede bestuurlijke ervaring. De Wetenschappelijke Adviesraad (WAR) geeft gevraagd en ongevraagd advies over de wetenschappelijke koers van de Waddenacademie. Zij bestaat uit zes wetenschappers met expertise op het gebied van de vijf wetenschappelijke disciplines die binnen de Waddenacademie vertegenwoordigd zijn. Ze zijn geaffilieerd met verschillende kennisinstellingen die zich met het Waddengebied bezighouden.

Financiering

De basisfinanciering van de Waddenacademie is afkomstig van het Waddenfonds en bedraagt 1,1 miljoen euro per jaar in de periode 2021-2026. Ongeveer zestig procent hiervan wordt besteed aan salariskosten van de leden van het bureau en het bestuur, ongeveer tien procent aan bureaunkosten (bijvoorbeeld huur, ICT en verzekeringen) en ongeveer dertig procent aan het bekostigen van activiteiten (bijvoorbeeld organiseren van symposia, uitgeven van rapporten en inhuur van derden). De basisfinanciering wordt niet geïndexeerd of gecompenseerd voor loon- en prijsbijstellingen, en is lager dan de financiering in de periode 2017-2020, toen het 1,2 miljoen per jaar was. Door de sterke inflatie van de afgelopen jaren is het budget van de Waddenacademie in feite dus beduidend afgenomen. De financiering loopt in 2026 af en de financiering daarna is onzeker. Daarom is de Waddenacademie zich aan het voorbereiden op verschillende scenario's, waaronder het opheffen

van de organisatie. Naast de basisfinanciering vraagt de Waddenacademie soms een financiële bijdrage voor haar activiteiten voor overheden of regionale belanghebbenden, zoals het uitvoeren van probleemanalyses of het opzetten van wetenschappelijke begeleidingscommissies.

Werkwijze

De portefeuillehouders versterken de integrale kennis over het Waddengebied vanuit hun eigen expertise en netwerk. Daartoe nemen zij deel aan diverse commissies en voeren ze gesprekken met belanghebbenden en betrokkenen. De directeur van de Waddenacademie is ook lid van het OBW. De Waddenacademie doet zelf geen onderzoek, maar zet het uit bij verschillende kennisinstellingen. Het bestuur vergadert gemiddeld eens per zes weken. Tenminste een keer per jaar is er een tweedaags beraad over de langetermijnstrategie.

Een Meerjarig Operationeel Plan met bijbehorende aanscherping beschrijft de taken en verantwoordelijkheden van de Waddenacademie. In jaarlijkse werkprogramma's worden de vier regierollen van de Waddenacademie uitgewerkt met concrete activiteiten en een inschatting van de bijbehorende kosten. De werkprogramma's worden gebaseerd op het Meerjarig Operationeel Plan, de bijbehorende aanscherping en de Agenda voor het Waddengebied 2050. De Waddenacademie legt deze werkprogramma's voor advies voor aan de WAR, laat ze goedkeuren door de RvT en legt ze daarna ter accordering voor aan het BOW.

De Waddenacademie kiest haar activiteiten strategisch: bij voorkeur hebben deze een integraal karakter en dragen ze bij aan het langjarig beleid en beheer van het Waddengebied. Er wordt gewerkt met langjarige dossiers, die gekozen worden op basis van het momentum. Daarnaast is er aandacht voor meer acute lokale vraagstukken die onderdeel vormen van een integrale visie op de toekomst van het Waddengebied. Bij alle activiteiten werkt de Waddenacademie zoveel mogelijk samen met maatschappelijke en academische partners die strategisch gekozen worden op basis van hun expertise en reputatie. Ook zoekt de Waddenacademie indien van toepassing bewust naar partners die de resultaten van wetenschappelijk onderzoek in de praktijk kunnen implementeren.

2. Beoordeling

2.1 Wetenschappelijke kwaliteit

Kwaliteit van het werk

In lijn met haar missie om met onafhankelijke en objectieve informatie bij te dragen aan het versterken van de integrale kennis over het Waddengebied, heeft de Waddenacademie tijdens de evaluatieperiode gezorgd dat de integrale kennis op een aantal dossiers aanzienlijk versterkt is. Voorbeelden zijn de juridische kaders van natuurbescherming van de Waddenzee, de aard en effecten van klimaatverandering in het Waddengebied, de ecologische effecten van garnalenvisserij op bodem en biota, en de effecten van het containerverlies van de MSC Zoe.

De wetenschappelijke kwaliteit van het werk van de Waddenacademie wordt over het algemeen zeer hoog gewaardeerd, variërend van een aantal diepgaande en uitgebreide rapporten die in opdracht van de Waddenacademie uitgebracht zijn, tot tijdige en bondige feedback op subsidieaanvragen voor majeure projecten van het Waddenfonds. Sommige gesprekspartners gaven aan hierdoor over een 'weelde aan beschikbare informatie' te beschikken. Rapporten worden getoetst door externe deskundigen ten behoeve van kwaliteitsborging (*peer review*). De symposia en workshops die de Waddenacademie tijdens de evaluatieperiode organiseerde, worden ook zeer gewaardeerd in het veld. Deze evenementen brengen deskundigen bij elkaar en inspireren tot nieuw gezamenlijk onderzoek.

De academische bijdrage van de portefeuillehouders is uitstekend en de adviezen van de Waddenacademie worden serieus genomen. Dat blijkt onder andere uit het feit dat de Waddenacademie vragen gekregen heeft van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), Ministerie van Economische Zaken (EZK), Rijkswaterstaat (RWS) en regionale belanghebbenden zoals de Waddenzeehavens, en dat er Kamervragen gesteld zijn naar aanleiding van publicaties die onder de vlag van de Waddenacademie verschenen zijn.

Open Science

Conform haar regierol om kennis te delen, spant de Waddenacademie zich in om publicaties en data toegankelijk te maken voor belanghebbenden en een breder publiek. Alle publicaties van de Waddenacademie worden zo snel mogelijk openbaar gemaakt via haar website, bij voorkeur direct na oplevering, ook wanneer het gaat om publicaties die derden in opdracht van de Waddenacademie geproduceerd hebben. De Waddenacademie was tijdens de evaluatieperiode ook mede-initiatiefnemer en medeopdrachtgever van de Basismonitoring Wadden.⁸ Dit platform maakt data en informatie over het Waddengebied vindbaar en (her)bruikbaar.

Wetenschappelijke integriteit

Om haar rol goed te kunnen vervullen, is het niet alleen cruciaal dat de Waddenacademie een hoge wetenschappelijke kwaliteit waarborgt in haar processen, maar óók dat zij voortdurend streeft naar onafhankelijkheid en objectiviteit. Het is belangrijk dat de Waddenacademie door de

⁸ <https://basismonitoringwadden.waddenzee.nl/> en zie ook Appendix 2.

belanghebbenden in het gebied gezien wordt als een betrouwbare partner die door het aanjagen en verbinden van kennis vanuit meerdere perspectieven kan bijdragen aan de duurzame ontwikkeling van het gebied. De Waddenacademie is zich hiervan bewust en wij zien dat het bestuur hier zorgvuldig mee omgaat. Sinds haar oprichting in 2008 volgt de Waddenacademie de wetenschappelijke gedragscode van de UNL (voorheen VSNU) en de klachtenregeling van de KNAW. Er zijn tijdens de evaluatieperiode geen klachten over wetenschappelijke integriteit ingediend jegens of door de Waddenacademie. De wetenschappelijke integriteit is bovendien geborgd met duidelijke interne afspraken. Deze afspraken zijn echter op dit moment voor externe partijen niet voldoende bekend of inzichtelijk.

De portefeuillehouders en bureaumedewerkers zijn zeer betrokken, gedreven en gemotiveerd. De kennis en het netwerk van de portefeuillehouders vormen de kern van de organisatie. Dat is een kracht, maar het vraagt ook om alertheid op (de perceptie van) belangenverstreming. Wij hebben gemerkt dat het bestuur daar in grote mate alert op is, juist ook vanwege de nieuwe rol van kennisregisseur. Een voorbeeld is de opzet van het onderzoeksprogramma 'Inzicht in complexe drukfactoren op de Waddenzee en handelingsperspectieven' dat onder de Nederlandse Wetenschapsagenda (NWA) valt. Dit Nederlands-Duitse onderzoeksprogramma met een budget van vijftien miljoen euro is ontwikkeld in samenwerking met de Waddenacademie.⁹ De portefeuillehouders hebben in het kader van wetenschappelijke integriteit bewust afgezien van het zelf indienen van subsidieaanvragen binnen dit programma. Ook vragen zij als onderzoeker geen subsidies aan bij het Waddenfonds. Bij het verdelen van middelen over kennispartners houdt de Waddenacademie rekening met eerdere toekenningen, zodat er zoveel mogelijk afgewisseld wordt bij de keuze van partners of voor een samenwerkingsverband van partners gekozen wordt.¹⁰ Het zou nuttig zijn om dergelijke interne afspraken en gedragscodes transparant te maken voor buitenstanders.

Resumerend constateren wij dat de wetenschappelijke kwaliteit van het werk van de Waddenacademie over het algemeen zeer hoog is en dat de Waddenacademie zich actief inspant om publicaties en data toegankelijk te maken voor een breed publiek (*Open Science*). Het verdient aanbeveling om transparanter te zijn over de wijze waarop de Waddenacademie omgaat met het vermijden van belangenverstreming en de manier waarop het kennisveld bij de werkzaamheden betrokken wordt.

2.2 Maatschappelijke relevantie

Relevantie van het werk

In lijn met haar missie heeft de Waddenacademie tijdens de evaluatieperiode een uitstekende bijdrage geleverd aan het toegankelijk en toepasbaar maken van hoogwaardige wetenschappelijke kennis over het Waddengebied. Onze gesprekspartners gaven aan dat het werk van de Waddenacademie gedurende de evaluatieperiode een duidelijkere relatie met de praktijk van beleid en beheer gekregen heeft en dat de samenwerking tussen onderzoek, beheer en beleid sterk verbeterd is. De Waddenacademie is zichtbaarder geworden en wordt gewaardeerd als verbinder in

⁹ Zie Appendix 2 voor meer achtergrond.

¹⁰ In Appendix 6 staan meer details met betrekking tot het systeem van verdelen van middelen over partijen.

een bestuurlijk complex speelveld. Er is in het veld ook veel waardering voor de manier waarop de portefeuillehouders opereren. De directeur weet als boegbeeld van de organisatie de verbinding te maken met diverse partijen, lastige onderwerpen gebalanceerd over te brengen en daarmee partijen bij elkaar te brengen. De timing en snelheid van de kennisvoorziening zijn verbeterd sinds 2018. Een voorbeeld van goede timing is het uitbrengen van het Quality Status Report (QSR) over de effecten van klimaatverandering op het Waddengebied in de aanloop naar het recente Waddendebat in de Tweede Kamer.¹¹ De zichtbaarheid buiten de brede ‘Waddenkringen’ is vooralsnog minder groot. Al met al heeft de Waddenacademie in korte tijd haar rol als kennisregisseur goed opgepakt en groeit zij hierin. Verdere groei in deze rol wordt echter beperkt door een gebrek aan voldoende financiële en personele middelen.

Hieronder bespreken wij de betekenis van de Waddenacademie voor diverse groepen belanghebbenden¹², de inhoud van de rol van kennisregisseur en de vertegenwoordiging van disciplines en kennisinstellingen in het netwerk van de Waddenacademie.

Betekenis voor verschillende groepen belanghebbenden

- **Bestuurlijke belanghebbenden:** De bestuurlijke partners die wij gesproken hebben, onderstreepten het belang van de Waddenacademie in relatie tot de complexe vraagstukken in het gebied. De Waddenacademie wordt zeer gewaardeerd omdat zij objectieve wetenschappelijke kennis toegankelijk en toepasbaar maakt voor bestuurders, beheerders en andere betrokkenen. Zo voorziet zij het BOW van een belangrijk fundament voor de besluitvorming in een gebied waarin de bestuurlijke dynamiek groot is en mogelijke tegenstrijdige belangen steeds scherper gearticuleerd worden. Door haar rol in het OBW is de Waddenacademie nu ook zichtbaarder voor nationale, regionale en lokale bestuurders dan in 2018, waardoor zij steeds meer gevraagd wordt voor kennisgerelateerde werkzaamheden ten behoeve van beleid en bestuur.
- **Beheerders, natuurbeschermers en zakelijke sectoren:** Dankzij haar plaats aan tafel in het OBW heeft de Waddenacademie nu korte lijnen met beheerders, natuurbeschermers en zakelijke sectoren in het Waddengebied. Ook door zulke organisaties wordt zij steeds meer gevraagd voor kennisgerelateerde werkzaamheden. Bij sommige belanghebbenden in de regio leefde tijdens de evaluatieperiode het beeld dat de Waddenacademie zich vooral bezighoudt met ‘groene’ onderwerpen zoals natuur, milieu en klimaat. De Waddenacademie is daarom van plan vaker aandacht te besteden aan andere onderwerpen die verband houden met de duurzame ontwikkeling van het Waddengebied. Onze commissie acht het inderdaad belangrijk dat het portfolio van de Waddenacademie alle relevante disciplines dekt.
- **Kennisinstellingen:** Onze gesprekspartners gaven aan dat de Waddenacademie als onafhankelijk platform een rol kan spelen die de individuele kennisinstellingen zelf niet kunnen vervullen, namelijk het bij elkaar brengen van verschillende belanghebbenden en deskundigen. Op deze manier kunnen de kennisinstellingen hun onderzoek onder de aandacht brengen in het complexe (en soms gepolariseerde) veld en vruchtbare samenwerkingen aangaan. Dit is bijvoorbeeld gebeurd bij het onderzoek naar de ecologische risico’s van garnalenvisserij, waarbij de Waddenacademie verschillende deskundigen bij elkaar gebracht heeft om tot een gebalanceerd

¹¹ Zie Appendix 6 voor meer achtergrond.

¹² In Appendix 6 onderbouwen we deze bevindingen met achtergrondinformatie en extra voorbeelden.

gezamenlijk oordeel te komen. Onze gesprekspartners gaven daarnaast aan dat er ruimte is om de contacten van de Waddenacademie met kennisinstellingen verder te verbreden en versterken.

- **Trilaterale samenwerking:** De huidige trilaterale samenwerking wordt ondersteund door het gemeenschappelijke Waddenzee-secretariaat (CWSS) in Wilhelmshaven (Duitsland). De kennis van de Waddenacademie wordt ook op trilateraal niveau zeer gewaardeerd. Trilaterale samenwerking is een logische keuze aangezien de ecologische processen en de biodiversiteit in het Waddengebied én hun reactie op klimaatverandering de nationale grenzen uiteraard overstijgen. Ook de Unesco Werelderfgoed-status van de Waddenzee is trilateraal. De belangen, governance-structuren en cultuur van de drie Waddenlanden verschillen echter aanzienlijk. Door meer aan te sluiten bij en gebruik te maken van bestaande regionale, nationale en internationale samenwerkingsverbanden in de trilaterale regio kunnen de ongelijkvormige partijen en belangen wellicht gemakkelijker bijeengebracht worden rondom een gezamenlijke agenda. Denk bijvoorbeeld aan het organiseren van internationale symposia of subsidieaanvragen voor Europese projecten met instituten uit de verschillende landen.
- **Grote publiek:** In het kader van haar regierol 'kennisdeling' heeft de Waddenacademie zich tijdens de evaluatieperiode ingespannen om kennis te delen met een breder publiek dan beleidsmakers en eindgebruikers. In de rol van adviseur van BOW en OBW en in het licht van de beperkte capaciteit van de Waddenacademie is het belangrijk dat er geen onrealistische verwachtingen gekoesterd worden over de mogelijkheden van de Waddenacademie om zich te richten op het brede en complexe grote publiek, tenzij dit expliciet tot welomschreven onderdeel van haar takenpakket en budget gemaakt wordt.
- **Jongeren:** De afgelopen jaren heeft de Waddenacademie verschillende manieren verkend om jongeren bij haar activiteiten te betrekken, waaronder een zogenaamde 'Young Wadden Academy' en het 'Wadden Jongeren Netwerk'. Het bleek voor een kleine organisatie als de Waddenacademie echter lastig om structurele aanwas te verzekeren bij dergelijke op zichzelf staande initiatieven. Op dit moment gebruiken de portefeuillehouders daarom met name hun eigen netwerk om contacten met jongeren te onderhouden. Deze activiteiten richten zich met name op universitaire studenten. Contacten met mbo's, hbo's en jongerenorganisaties (zoals verenigd in het Groenpact Jongerenplatform¹³) zouden kunnen helpen om de kring van betrokken jongeren uit te breiden. Via de kennisinstellingen en hun docenten kan structuur geboden worden aan een steeds veranderende populatie jongeren.

De rol van kennisregisseur

Als kennisregisseur heeft de Waddenacademie meerdere regierollen. Zij zorgt voor het identificeren en zorgvuldig articuleren van kennisvragen in samenspraak met de betrokken partijen. Daarbij dient zij sensitief te zijn voor de wensen en belangen van diverse betrokkenen en moet zij deze doorvertalen in relevante kennisvragen. Soms vraagt dit om het articuleren van vragen die bepaalde partijen wellicht liever niet zouden willen stellen. Vervolgens zorgt de Waddenacademie in nauwe samenwerking met kennisinstellingen voor integrale kennisontwikkeling en disseminatie van de resultaten. Het initiëren, begeleiden en dissemineren van onderzoek en het toepasbaar maken van onderzoeksresultaten voor beleid en beheer vraagt om een strategische opstelling, zodat kennis op

¹³ <https://www.groenpact.nl/en-verder/jongerenplatform>

het juiste moment bij de juiste partij op tafel komt, met een passende toonzetting. Al met al is de rol van kennisregisseur dus veel breder dan de oude rol van kennismakelaar.

Wij zien dat er ondanks de beperkte capaciteit van de organisatie in korte tijd grote stappen gemaakt zijn richting de nieuwe rol van kennisregisseur. De precieze betekenis van de rol van kennisregisseur lijkt echter nog niet voor alle belanghebbenden volkomen duidelijk te zijn. De geïnterviewde partijen zagen over het algemeen de meerwaarde van een kennisregisseur voor het Waddengebied, maar hadden daar verschillende beelden bij. Wij zien dat de rol in ontwikkeling is en dat het bestuur zich terdege bewust is van de randvoorwaarden voor een goede invulling van de rol. Het is belangrijk om hier in de externe communicatie aandacht aan te besteden. Van belang hierbij is het voortdurend streven naar een zo onafhankelijk en objectief mogelijke opstelling, om de rol van betrouwbare kennisregisseur goed te kunnen vervullen. Wij zien daarbij twee aandachtspunten: (1) de transparantie over het beleid omtrent wetenschappelijke integriteit (reeds besproken in paragraaf 2.1) en (2) de vertegenwoordiging van alle relevante wetenschappelijke disciplines en kennisinstellingen in het werkveld en netwerk van de Waddenacademie.

Vertegenwoordiging van disciplines en kennisinstellingen

In onze gesprekken met belanghebbenden werd herhaaldelijk genoemd dat een aantal relevante disciplines versterkt zou kunnen worden in het portfolio van de Waddenacademie, bijvoorbeeld brede welvaart, bestuurskunde, civiele techniek, maritieme techniek en sociale wetenschappen. Door het structureel uitbreiden van het werkveld met zulke disciplines zou de Waddenacademie een meer complete kennishuishouding kunnen realiseren, als basis voor de duurzame ontwikkeling van het Waddengebied.

Hetzelfde geldt voor het uitbreiden van het netwerk van kennisinstellingen en onderzoekers. Uit onze gesprekken met vertegenwoordigers van kennisinstellingen kwam bijvoorbeeld naar voren dat de verbindende rol die de Waddenacademie kan spelen niet bij alle Nederlandse kennisinstellingen voldoende in beeld is. De Waddenacademie erkent dit zelf ook: door de beperkte personele capaciteit ervaart de organisatie beperkingen in het inhoudelijk onderhouden, versterken en verbreden van haar externe contacten. Daardoor weten nog niet alle relevante partijen goed wat de Waddenacademie voor hen kan betekenen. Ook kan Waddengerelateerde kennis nog beter ontsloten worden, met name als het gaat om onderzoek dat niet in opdracht van de Waddenacademie uitgevoerd is. Uit onze gesprekken over het betrekken van jongeren bij het werk van de Waddenacademie bleek bovendien dat de contacten met mbo's en hbo's verstevigd kunnen worden. De samenwerking met een brede groep van kennisinstellingen en onderzoekers is essentieel voor een evenwichtige benadering van de verschillende aspecten van de vraagstukken rondom het Waddengebied. Het uitbreiden van het werkveld en netwerk van de Waddenacademie zou bijdragen aan een meer complete kennishuishouding én aan de objectieve en onafhankelijke uitstraling van de Waddenacademie. Dit vraagt echter wel om een uitbreiding van de personele capaciteit en bijbehorende financiering van de organisatie.

Wij concluderen dat de positie en status van de Waddenacademie in het bestuurlijke complexe veld met vele belangen verstevigd is. Zij is nu veel zichtbaarder dan tijdens de vorige evaluatie. Een aandachtspunt is dat de betekenis van de rol van kennisregisseur niet voor alle partijen even duidelijk is. Daarnaast uiten veel partijen de wens om het werkveld en netwerk van de

Waddenacademie te verbreden. Een brede vertegenwoordiging van alle relevante wetenschappelijke disciplines en kennisinstellingen is wenselijk. De rol van kennisregisseur kan dus versterkt en verduidelijkt worden, waarbij het essentieel is dat er extra middelen beschikbaar komen. Bovendien kan de rol van jongeren bij het werk van de Waddenacademie vergroot worden en kan de trilaterale samenwerking uitgebouwd worden.

2.3 Levensvatbaarheid

Noodzaak voortbestaan

De missie van de Waddenacademie zal in de nabije toekomst steeds relevanter worden. Het Waddengebied bevindt zich momenteel midden in een aantal grote transitie, bijvoorbeeld rond energie en voedsel. Bovendien wordt het gebied gekenmerkt door een grote dynamiek, onder andere door klimaatverandering en de maatregelen die genomen worden om deze te mitigeren. Er zullen dus allerlei grote vraagstukken op de streek afkomen, waarbij de belangen van de Waddenzee als natuurgebied verenigd zullen moeten worden met de belangen van het Waddengebied als regio. Soms botsen die belangen. Dan is het cruciaal om over betrouwbare integrale kennis te beschikken (ook over de juridische kaders waarbinnen men zal moeten opereren), op basis waarvan maatschappelijke afwegingen gemaakt kunnen worden. De Waddenacademie heeft de afgelopen jaren bewezen dat zij een uitstekende bijdrage kan leveren aan het genereren, verbinden en toegankelijk maken van betrouwbare integrale kennis. Wij zien dat deze rol in de toekomst nog noodzakelijker wordt en verder uitgebouwd kan worden. Dit vergt echter wel langetermijn commitment van zowel de rijksoverheid als regionale bestuurders.

Net als ABDTOPConsult concluderen wij dat het onderhouden, verdiepen en verbreden van de kennisbasis van groot belang is, dat er in het veld veel waardering is voor de Waddenacademie en dat er geen andere organisatie is die de verbindende rol tussen kennis, beleid en beheer zal oppakken als de Waddenacademie er niet meer zou zijn. Als de Waddenacademie als betrouwbare partner en regisseur van hoogwaardige integrale kennis weg zou vallen, zou het kennislandschap opnieuw versnipperen. Dat zou de bestuurlijke besluitvorming die al ingewikkeld is, nog gecompliceerder maken. Bovendien is de Waddenacademie momenteel betrokken bij een groot aantal lang lopende projecten van de provincies (Agenda voor het Waddengebied 2050), kennisinstellingen (WadSED, LTER-LIFE) en ministeries (Staat van de Waddenzee, Natura 2000-beheerplan, trilateraal NWA-onderzoeksprogramma). Daarom verdient de Waddenacademie de volledige steun van zowel de rijksoverheid als regionale bestuurders. Om haar missie in de komende jaren goed te kunnen vervullen, zijn er een aantal dringende aandachtspunten, waaronder de capaciteit en financiering van de organisatie.

Capaciteit

Wij zijn onder de indruk van de kwaliteit en kwantiteit van het werk dat de Waddenacademie in de afgelopen jaren met de huidige bezetting gerealiseerd heeft. De sfeer binnen de Waddenacademie is verrijkend en stimulerend, met veel onderling vertrouwen en oprechte betrokkenheid bij de missie. Dat geldt voor zowel het bestuur, als het bureau en de RvT. De medewerkers zijn goed op elkaar ingespeeld en werken prima samen. Doordat het team klein is, is de organisatie wendbaar. Tegelijk beperkt de kleine omvang van de organisatie ook haar slagkracht. Er is onvoldoende inhoudelijke en logistieke ondersteuning voor de portefeuillehouders. Bovendien doen allerlei belanghebbenden

door de groeiende zichtbaarheid steeds meer een beroep op de Waddenacademie en bestaat de wens om het werkveld te verbreden, onder andere naar de brede welvaart (zie paragraaf 2.2). Tijdens de evaluatieperiode was de werkdruk binnen de organisatie daarom heel hoog. Dit maakt de organisatie kwetsbaar voor uitval, nu en in de toekomst. Ook zijn er tijdens de evaluatieperiode noodgedwongen werkzaamheden blijven liggen. Zoals besproken in paragraaf 2.2 heeft de Waddenacademie vanwege de gelimiteerde capaciteit bijvoorbeeld beperkingen ondervonden in het inhoudelijk onderhouden, versterken en verbreden van haar externe contacten.

Ook de onzekerheid over de langetermijnfinanciering van de Waddenacademie drukt op de organisatie. Het budget van de Waddenacademie is in de afgelopen jaren in feite gekrompen want het is nooit geïndexeerd en de inflatie was hoog. Wij zien volop groeimogelijkheden voor de Waddenacademie. Haar slagkracht kan vergroot worden door het aantrekken van extra ondersteunend personeel (zowel inhoudelijk als logistiek) en het vergroten van de inzet op het sociaal-maatschappelijk en bestuurskundig gebied, en brede welvaart. Dit vraagt echter wel om extra basisfinanciering.

Financiering en positionering

Het Waddenfonds loopt tot en met 2026 en de financiering van de Waddenacademie daarna is op dit moment onzeker. Door de verschuiving van de rol van de Waddenacademie naar kennispartner van het BOW is het niet langer logisch om de financiering van de Waddenacademie aan het voortbestaan van het Waddenfonds te koppelen. Langetermijn structurele financiering ten behoeve van de voorbereiding van bestuurlijke vraagstukken uit het complexe Waddengebied (dus de institutionele rol van de Waddenacademie) ligt voor de hand. Net als ABDTOPConsult adviseren wij om de financiering van de Waddenacademie structureel te borgen met overheidsmiddelen. In de notulen van het BOW is vastgelegd dat Rijk en regio hierover in 2024 een gezamenlijk advies zullen uitbrengen.¹⁴

De Waddenacademie heeft nu snel financiële zekerheid nodig, in elk geval voor de korte termijn. Vanuit goed werkgeverschap voelt de organisatie zich momenteel namelijk genoodzaakt om te anticiperen op de mogelijke beëindiging van dienstverbanden. Dit betekent dat een aanzienlijk deel van de meerjarige beschikking gereserveerd moet worden voor de financiële afwikkeling van een eventuele ontbinding van de Waddenacademie aan het eind van 2026. De invulling van de rol van kennisregisseur zal daardoor in de komende twee jaar zwaar onder druk komen te staan. Daarnaast is er snel duidelijkheid nodig over de financiering op langere termijn, zodat de Waddenacademie strategische keuzes kan maken over de inrichting en capaciteit van de organisatie.

Wij zien in de toekomst drie geldstromen voor ons:

1. Een stevigere **basisfinanciering** om de feitelijke kortingen van de afgelopen jaren op te vangen, een verbreding naar andere disciplines te faciliteren, het betrekken van een breder netwerk van

¹⁴ In een brief aan de Tweede Kamer van de Ministers Harbers en van der Wal van 22 december 2022 (<https://open.overheid.nl/documenten/ronl-1e852f81b84e11837d7f811ad4b741687ca6752f/pdf>) staat op pagina 3: *Tevens heeft het BOW ingestemd met het opstellen van een gezamenlijk advies voor de financiering van de Waddenacademie na 2026. Dit advies wordt in 2024 aan het BOW voorgelegd.*

(kennis)instellingen mogelijk te maken en de kwetsbaarheid van de zeer kleine organisatie te verminderen.

2. Een **onderzoeksbudget gekoppeld aan het werkveld van het BOW** waarmee de Waddenacademie ongevraagd en gevraagd beleidsrelevant advies kan uitbrengen, zonder daarvoor de financiering van specifieke belanghebbenden in het BOW of OBW te hoeven vragen. Om haar rol als neutrale kennisregisseur effectief te kunnen spelen en bij te dragen aan de transities in het Waddengebied heeft de Waddenacademie voldoende zekerheid nodig dat de onderzoeksvragen die zij als belangrijk en urgent agendeert en die binnen het werkveld van het BOW vallen ook gefinancierd (en dus opgepakt) kunnen worden. De exacte vorm en omvang van een dergelijk budget zou nog onderzocht moeten worden. Voorwaarde is dat ervoor gezorgd wordt dat niet de perceptie van overlap met bestaande geldstromen (zoals NWO-subsidies) ontstaat.
3. Aanvullend op de structurele financiering ten behoeve van haar institutionele rol zou de Waddenacademie **aanvullende financiering** van derden kunnen aantrekken voor projecten op specifieke thema's of met specifieke (groepen van) partners, zoals de vorige evaluatiecommissie ook adviseerde. Te denken valt dan onder andere aan Europese subsidies voor trilaterale samenwerkingsprojecten, waarbij de Waddenacademie zou kunnen coördineren, aanjagen en helpen bij het samenstellen van consortia, zoals zij ook gedaan heeft bij het NWA-onderzoeksprogramma 'Inzicht in complexe drukfactoren op de Waddenzee en handelingsperspectieven'.

Wij denken overigens dat de positionering van de Waddenacademie (met de borging in het BOW) de juiste is. Wel zou het goed zijn te onderzoeken hoe de autoriteit mogelijk verder versterkt kan worden in die context. Te denken valt aan een constructie waarbij de Waddenacademie het OBW/BOW gevraagd en ongevraagd kan adviseren en waarbij het OBW/BOW dan verplicht is daarop te reageren volgens de kaderwet adviesraden.

Successieplan en diversiteit

Een aantal beeldbepalende portefeuillehouders en RvT-leden zal binnen niet al te lange tijd de organisatie verlaten vanwege het aflopen van hun termijn. Dat is een kwetsbaarheid voor de organisatie, maar het biedt ook kansen. Het is belangrijk om de gewenste competenties en expertise van opvolgers te koppelen aan de rol van kennisregisseur. De verworvenheden en invulling van de functie door de huidige directeur kunnen daarbij als voorbeeld dienen voor de volgende directeur. De successieplanning biedt overigens ook mogelijkheden om de diversiteit binnen de organisatie te vergroten. Omdat de Waddenacademie een heel kleine organisatie is, is het moeilijk om op diversiteit te sturen. Door recente wisselingen in het bestuur en de WAR is de man-vrouw-verdeling daar nu redelijk evenwichtig. In de RvT zijn mannen echter nog in de meerderheid. Wat betreft leeftijd, afkomst en andere vormen van diversiteit is er weinig variatie binnen de organisatie. Dit is dus een blijvend aandachtspunt.

Resumerend voorzien wij dat de behoefte aan betrouwbare integrale kennis in het Waddengebied in de nabije toekomst groter zal worden. De Waddenacademie is ondanks haar beperkte capaciteit in korte tijd in haar nieuwe rol van kennisregisseur gegroeid en wordt gewaardeerd als verbinder in een bestuurlijk complex speelveld. De Waddenacademie zou meer partijen intensiever kunnen betrekken als haar capaciteit groter was, waardoor de wetenschappelijke en maatschappelijke

impact verder zouden groeien. Dit vergt echter wel een hoger jaarlijks budget en langetermijn commitment van zowel de rijksoverheid als regionale bestuurders, zodat de Waddenacademie strategische keuzes kan maken over de inrichting en capaciteit van de organisatie. Bovendien heeft de Waddenacademie ruim voor het aflopen van de financiering uit het Waddenfonds financiële zekerheid nodig om de continuïteit van de huidige bezetting te waarborgen.

3. Conclusies en aanbevelingen

3.1 Conclusies

De Waddenacademie heeft de afgelopen jaren als kennisregisseur gezorgd voor het versterken van integrale kennis over het Waddengebied. Door het toegankelijk en toepasbaar maken van die kennis heeft zij bijgedragen aan de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied, het behoud van het unieke open landschap, en een duurzame ontwikkeling van het Waddengebied. De Waddenacademie komt in de huidige governance, met een plaats aan tafel in het OBW, goed tot haar recht. De organisatie is daardoor beter ingebed en zichtbaar in het beleids-, maatschappelijk- en kennisveld dan in 2018, waardoor een productieve wisselwerking tussen onderzoek, beleid en beheer ontstaan is. De personen die wij tijdens de visitatiedagen gesproken hebben, waren dan ook unaniem positief over de kwaliteit en relevantie van het werk van de Waddenacademie en zij benadrukten het grote belang van haar voortbestaan.

De missie van de Waddenacademie zal in de nabije toekomst steeds relevanter worden. Er komen diverse grote uitdagingen op het gebied af, waarbij de belangen van de Waddenzee als natuurgebied verenigd moeten worden met de belangen van het Waddengebied als regio. Betrouwbare integrale kennis is dan essentieel voor het maken van goede afwegingen. De Waddenacademie heeft bewezen dat zij een uitstekende bijdrage kan leveren aan het genereren, verbinden en toegankelijk maken van betrouwbare integrale kennis. Zij vervult een rol die geen van de betrokken kennisinstellingen individueel zou kunnen spelen. Wij zien op verschillende vlakken groeipotentie voor de rol van de Waddenacademie in het Waddengebied. Haar slagkracht kan uitgebreid worden door het aantrekken van extra ondersteunend personeel, het vergroten van het werkgebied (denk bijvoorbeeld aan brede welvaart) en een eigen budget om gevraagd en ongevraagd te kunnen adviseren.

Ondertussen wordt de toekomst van de Waddenacademie echter ernstig bedreigd doordat er geen zekerheid is over haar financiering na 2026. Als de Waddenacademie als betrouwbare partner en regisseur van hoogwaardige integrale kennis weg zou vallen, zou het kennislandschap opnieuw versnipperen. Dat zou de bestuurlijke besluitvorming die al ingewikkeld is, nog gecompliceerder maken. Wij concluderen in dit licht dat het voortbestaan van de Waddenacademie van groot belang is. Daarom verdient de Waddenacademie de volledige steun van zowel de rijksoverheid als van regionale bestuurders, inclusief de daarbij horende structurele financiering.

Om haar missie in de komende jaren goed te kunnen vervullen, zijn er naast financiële zekerheid een aantal andere dringende aandachtspunten. De capaciteit van de organisatie moet vergroot worden om de druk op de organisatie te verlichten en ruimte voor groei te maken. Daarnaast verdient het aanbeveling om te werken aan heldere communicatie over de rol van kennisregisseur en de wijze waarop de Waddenacademie omgaat met het vermijden van belangenverstremgeling en het betrekken van het brede kennisveld. De relevante kennisinstellingen en disciplines zouden breed vertegenwoordigd moeten zijn in het werk(veld) van de Waddenacademie om een complete kennishuishouding te kunnen realiseren en objectiviteit en onafhankelijkheid uit te stralen. Ook zouden jongeren structureel betrokken moeten worden en kan de trilaterale samenwerking uitgebreid worden. Dit alles vraagt echter wel om extra middelen, zowel financieel als personeel.

3.2 Aanbevelingen

Samenvattend komen wij tot de volgende aanbevelingen:

Voor het BOW:

1. Geef snel financiële zekerheid voor de bestaande formatie van de Waddenacademie.

Wij adviseren met klem aan het BOW om snel financiële zekerheid voor de bestaande formatie van de Waddenacademie te realiseren. Vanuit goed werkgeverschap voelt de Waddenacademie zich momenteel genoodzaakt om te anticiperen op de mogelijke beëindiging van dienstverbanden. Dit betekent dat een aanzienlijk deel van de meerjarige beschikking gereserveerd zal worden voor de financiële afwikkeling van een eventuele ontbinding van de Waddenacademie aan het eind van 2026. De invulling van de rol van kennisregisseur zal daardoor in de komende twee jaar zwaar onder druk komen te staan.

2. Realiseer financiering voor de langere termijn die past bij onze strategische aanbevelingen en denk daarbij aan drie geldstromen.

Een stevigere **basisfinanciering** is nodig om de feitelijke kortingen van de afgelopen jaren op te vangen, een verbreding van het werkveld en netwerk mogelijk te maken en de kwetsbaarheid van de zeer kleine organisatie te verminderen. Voor alle extra taken voor en verwachtingen van de Waddenacademie (denk bijvoorbeeld aan uitbreiden van het werkveld, kennis delen met het grote publiek en intensiever betrekken van jongeren) geldt dat er extra financiële middelen nodig zijn. Wij adviseren ook om een **budget gekoppeld aan het werkveld van het BOW** te organiseren, waarmee de Waddenacademie ongevraagd en gevraagd beleidsrelevant advies kan uitbrengen. De exacte vorm en omvang hiervan dient nog onderzocht te worden. Aanvullend op de structurele financiering ten behoeve van haar institutionele rol zou de Waddenacademie bovendien **aanvullende financiering** van derden kunnen aantrekken voor projecten op specifieke thema's of met specifieke (groepen van) partners.

Voor de Waddenacademie:

1. Communiceer helder wat de rol van kennisregisseur inhoudt, inclusief de maatregelen die genomen worden om de onafhankelijke en objectieve positie te verstevigen en bestendigen.

Wij adviseren om helder uit te dragen wat de rol van kennisregisseur (die nog in ontwikkeling is) inhoudt, en hoe de bijbehorende objectiviteit en onafhankelijkheid zoveel mogelijk geborgd worden in de processen van de Waddenacademie. Dit laatste kan bijvoorbeeld door op de website van de Waddenacademie aan te geven hoe zij belangenverstremming zoveel mogelijk vermijdt, hoe zij omgaat met de inzet van andere partijen en hoe diverse processen georganiseerd zijn. Transparantie kan het begrip over de positie en rol van de Waddenacademie in het bredere veld vergroten, en daarmee haar maatschappelijke impact. Dit hangt samen met het helder communiceren over de betekenis van de rol van kennisregisseur. Daarnaast zou het uitbreiden van het portfolio met extra disciplines (aanbeveling 2) en het actiever betrekken van een breder veld van kennis- en onderwijsinstellingen (aanbeveling 3) ook bij kunnen dragen aan de reputatie van de Waddenacademie als onafhankelijke en objectieve kennisregisseur. Dit is echter uitsluitend mogelijk wanneer de personele capaciteit en bijbehorende financiering uitgebreid wordt.

2. Betrek een breder scala van disciplines bij het werk van de Waddenacademie.

Het hoofddoel voor het Waddengebied zoals geformuleerd in de Agenda voor het Waddengebied 2050 is dat het in 2050 veilig (met het oog op klimaatverandering), vitaal (sociaal en economisch) en veerkrachtig (natuur en landschap) is. Er is een complete kennishuishouding nodig die alle relevante disciplines dekt als basis om de transities te bewerkstelligen die nodig zijn om dit hoofddoel te bereiken. Het is daarom belangrijk dat het portfolio van de Waddenacademie alle relevante disciplines dekt. Thema's als brede welvaart, bestuurskunde, civiele techniek, maritieme techniek en sociale wetenschappen zijn zeer relevant voor het gebied en zouden versterkt kunnen worden. Wij adviseren deze disciplines als kennisterrein meer te betrekken bij de Waddenacademie, met bijvoorbeeld expertise op het gebied van verandermanagement of sociaal leren. Ook dit vraagt echter wel om uitbreiding van de personele bezetting en bijbehorende financiering.

3. Betrek een breder veld van kennisinstellingen bij de activiteiten van de Waddenacademie.

De Waddenacademie kan als onafhankelijk platform een rol spelen die de individuele kennisinstellingen zelf niet kunnen vervullen, namelijk het bij elkaar brengen van verschillende belanghebbenden en deskundigen (regisseursfunctie). De zichtbaarheid van de Waddenacademie bij diverse kennisinstellingen kan nog verbeterd worden, maar dat is door de beperkte personele capaciteit van de organisatie tot nu toe niet haalbaar geweest. Wanneer er extra capaciteit beschikbaar komt, adviseren wij om een gesprek te voeren met de verschillende kennisinstellingen, zodat het netwerk van de Waddenacademie uitgebreid wordt. Ook kan dan onderzocht worden hoe de ontsluiting van (interdisciplinair) Wadden-gerelateerd onderzoek dat *niet* in opdracht van de Waddenacademie gedaan wordt nog verbeterd kan worden. Een brede jaarlijkse bijeenkomst kan hier bijvoorbeeld toe dienen.

4. Verken met mbo's, hbo's en jongerenorganisaties de mogelijkheden om de kring van betrokken jongeren uit te breiden.

Contacten met mbo's, hbo's en jongerenorganisaties kunnen helpen om de kring van betrokken jongeren uit te breiden. Via deze onderwijsinstellingen en hun docenten en de jongerenorganisaties kan structuur geboden worden aan een steeds veranderende populatie jongeren. Wij adviseren om te bedenken wat de Waddenacademie te bieden heeft aan jongeren en hen op te zoeken waar zij zijn (bijvoorbeeld in collegezalen, en ook in het praktijk- of beroepsonderwijs).

5. Denk strategisch na over het gewenste profiel van nieuwe portefeuillehouders en RvT-leden.

Wij adviseren om de gewenste competenties en expertise van nieuwe portefeuillehouders en RvT-houders te koppelen aan de rol van kennisregisseur. Voor portefeuillehouders zijn de volgende competenties van belang: communicatief, open, luisterend, verbindend, interdisciplinair, nieuwsgierig en een onberispelijke wetenschappelijke reputatie. Ook de diversiteit binnen de organisatie (wat betreft man-vrouw-verdeling, leeftijd, afkomst en andere aspecten van diversiteit) is een aandachtspunt bij het zoeken van opvolgers en bij het eventueel uitbreiden van de organisatie.

6. Bouw verder aan de trilaterale samenwerking via het CWSS.

Wij adviseren om de trilaterale samenwerking op het gebied van kennisontwikkeling en -deling als essentieel onderdeel van de bredere trilaterale samenwerking tussen de drie landen verder te ontwikkelen via het CWSS, bijvoorbeeld door het organiseren van symposia om spelers uit verschillende landen bij elkaar te brengen. Ook het organiseren van (subsidieaanvragen voor) Europese projecten met instituten uit de verschillende landen zouden de trilaterale samenwerking op onderzoeksgebied kunnen bevorderen. Daartoe zou wellicht gezamenlijk de trilaterale kennisagenda uit 2018 bijgewerkt kunnen worden.

Summary

The Waddenacademie (located in Leeuwarden, the Netherlands) is an independent Dutch knowledge-based institute for the Wadden area. It is accountable to the Wadden Area Administrative Consultation (*Bestuurlijk Overleg Waddengebied*) and is financed by the Wadden Fund. Based on independent and objective information, the Waddenacademie contributes to the sustainable protection and development of the Wadden Sea as a nature reserve, the preservation of the unique open landscape, and the sustainable development of the Wadden area. This mission aligns with the fourth objective of the Wadden Fund and the objectives of the Agenda for the Wadden area 2050. The Waddenacademie operates as the connecting link between policy and research cycles in the Wadden area, with four roles: articulation of research questions, knowledge development, knowledge sharing, and knowledge evaluation.

As part of the Dutch public knowledge infrastructure, the Waddenacademie is evaluated every five to six years by an external evaluation committee. This report describes the evaluation of the quality and relevance of the activities of the Waddenacademie from 1 July 2018 to 31 December 2023. It also includes an evaluation of the organization's viability, with recommendations for the future. The evaluation was conducted by an independent evaluation committee led by Drs. Stientje van Veldhoven (global vice president & regional director Europe, World Resources Institute). The committee followed the Strategy Evaluation Protocol 2021-2027 for research institutes. This protocol is used to assess the quality, relevance, and viability of Dutch research institutes financed with public funds. The committee reviewed a self-evaluation report written by the Waddenacademie, and numerous background documents. In addition, interviews with representatives of the Waddenacademie and various stakeholders were performed during two visitation days in April 2024.

Based on the documents and interviews, the committee concludes that the Waddenacademie has effectively taken on the role of 'knowledge director' within a short period of time and with limited capacity, and that there is room for further growth. As a knowledge director, the Waddenacademie has ensured the strengthening of integrated knowledge about the Wadden area. By making this knowledge accessible and applicable, the organization has contributed to the sustainable protection and development of the Wadden Sea as a nature reserve, the preservation of the unique open landscape, and sustainable development of the Wadden area. The Waddenacademie clearly thrives in the current governance, with a place at the table of the *Omgevingsberaad Waddengebied*. The organization is now better embedded and visible in the policy, societal, and scientific field than in 2018, creating a productive interaction between research, policy, and management. The individuals that were interviewed were unanimously positive about the quality and relevance of the Waddenacademie's work and emphasized the great importance of its continued existence.

The committee concludes that the Waddenacademie's position and status in the administratively complex field with many interests have been strengthened. The organization is now much more visible than at the time of the previous evaluation. However, the role of knowledge director is not equally clear to all parties, so this deserves further engagement. In addition, many parties have

expressed the wish to broaden the Waddenacademie's field of work and network. Therefore, the role of the Waddenacademie can be strengthened, but this is only feasible if additional resources are made available. With those resources, the representation of all relevant scientific disciplines and knowledge institutions could be broadened, further strengthening the integral character of the Waddenacademie's work. In addition, both the involvement of young people in the Waddenacademie's work and the trilateral activities can be strengthened.

The Waddenacademie's mission is becoming increasingly relevant due to numerous ongoing major societal transitions. The region will face various significant issues that require balancing the interests of the Wadden Sea as a nature reserve with those of the Wadden area as a region. Reliable integrated scientific knowledge is essential for informed decision-making. The Waddenacademie has demonstrated its ability to make an excellent contribution to generating and connecting integrated knowledge and making this knowledge accessible. The committee sees potential for the Waddenacademie to increase its role and impact. This can be achieved by attracting additional support staff, expanding the focus to include other disciplines such as well-being, and establishing a dedicated budget for providing both solicited and unsolicited advice.

However, the future of the Waddenacademie is seriously threatened by the lack of certainty about its funding after 2026. If the Waddenacademie, as a reliable partner and director of high-quality integrated knowledge disappears, the knowledge landscape would become fragmented again. This would make the already complex administrative decision-making even more complicated. The committee concludes that the continued existence of the Waddenacademie should be ensured on a structural basis to avoid this from happening. Therefore, the Waddenacademie deserves the full support of both the national government and regional administrators, along with the necessary structural funding.

To fulfill its mission effectively in the coming years, several urgent issues need to be addressed. The organization's capacity must be increased to reduce pressure and create room for growth. Clear communication about the role of the knowledge director and how the Waddenacademie avoids conflicts of interest and involves the broad knowledge field is recommended. Relevant knowledge institutions and disciplines should be widely represented in the Waddenacademie's work to create a complete knowledge management system and demonstrate objectivity and independence. However, all this requires additional financial and personnel resources.

Appendix 1. Lijst van afkortingen

- **BAW:** Beheerautoriteit Waddenzee
- **BOW:** Bestuurlijk Overleg Waddengebied
- **CWN:** Coalitie Wadden Natuurlijk
- **CWSS:** Common Wadden Sea Secretariat
- **DG:** Directeur generaal
- **EZK:** (Ministerie van) Economische Zaken
- **Fte:** Fulltime-equivalent
- **Hbo:** Hoger beroepsonderwijs
- **ICT:** Informatie- en Communicatietechnologie
- **IenW:** (Ministerie van) Infrastructuur en Waterstaat
- **IKW:** Investeringskader Waddengebied
- **KNAW:** Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen
- **LNV:** (Ministerie van) Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- **LTER:** Long-term Ecosystem Research
- **Mbo:** Middelbaar beroepsonderwijs
- **MT:** Management Team
- **NAM:** Nederlandse Aardolie Maatschappij
- **NIOO-KNAW:** Nederlands Instituut voor Ecologie
- **NIOZ:** Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee
- **NWA:** Nederlandse Wetenschapsagenda
- **NWO:** Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
- **OBW:** Omgevingsberaad Waddengebied
- **QSR:** Quality Status Report
- **RUG:** Rijksuniversiteit Groningen
- **RvT:** Raad van Toezicht (van de Waddenacademie)
- **RWS:** Rijkswaterstaat
- **SEP:** Strategie Evaluatie Protocol 2021-2027
- **SWOT:** Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
- **UNL:** Universiteiten van Nederland
- **UP:** Uitvoeringsprogramma
- **VSNU:** Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (nu UNL genaamd)
- **WA:** Waddenacademie
- **WadSED:** Wadden Sea and Estuaries: system Dynamics and sediment management under climate change
- **WAR:** Wetenschappelijke Adviesraad (van de Waddenacademie)
- **WMR:** Wageningen Marine Research
- **WSB:** Wadden Sea Board

Appendix 2. Overzicht van relevante gremia en initiatieven

Tenzij anders vermeld zijn de beschrijvingen in deze appendix overgenomen uit: Philippart C.J.M., K. Bastmeijer, P. van Beukering, P. Hoekstra & H. van Londen (2023) *De Wadden in vogelvlucht. Waddenacademie Rapport 2023-02*.

- **Agenda voor het Waddengebied 2050:** De Agenda voor het Waddengebied 2050 (vastgesteld door het Bestuurlijk Overleg Waddengebied in 2020) richt zich op de Waddenzee, inclusief de Eems-Dollard, de Waddeneilanden, de Noordzeekustzone boven de eilanden en de vaste wal langs de Waddenzee-kust van de drie Waddenprovincies. Dit zelfbindend beleidskader (bindend voor de deelnemende partijen) beschrijft een gezamenlijk langetermijnperspectief voor overheden, waterschappen, natuur- en milieuorganisaties, visserijorganisaties, organisaties voor recreatie en toerisme, en de samenwerkende havens. Hoofddoel voor het Waddengebied is dat het in 2050 veilig (met het oog op klimaatverandering), vitaal (sociaal en economisch) en veerkrachtig (natuur en landschap) is.
- **Basismonitoring Wadden:** De hoofddoelstelling voor de Waddenzee is duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en behoud van het unieke open landschap. Om te monitoren hoe het hiermee gaat, is er de Basismonitoring Wadden. Die brengt informatie samen over zaken die meerdere jaren achter elkaar worden gemeten, zoals gegevens over bodem, water en biodiversiteit. Het doel van Basismonitoring Wadden is om de beheerder en beleidsmakers te helpen bij de uitvoering van hun taken door inzicht te geven in de toestand en trends. Het is de bedoeling de monitoring om te vormen van een op vergunningverlening en uitvoering van wettelijke taken gerichte monitoring, naar effectieve en efficiënte systeemgerichte monitoring. Alle beschikbare informatie en monitoringgegevens over het Waddengebied worden toegankelijk gemaakt waardoor de gebruiker zicht heeft op het volledige Waddensysteem. Het Kernteam Basismonitoring bestaat uit vertegenwoordigers van Rijkswaterstaat, het Ministerie van Economische Zaken, Coalitie Wadden Natuurlijk, de Waddenacademie, de Waddenprovincies, NAM en Tresoar. Gezamenlijk streven zij naar een goede, systeemgerichte basismonitoring in het Waddengebied. Zo beschikken bestuurders, beheerders en gebruikers van de Wadden allen over dezelfde betrouwbare informatie. *(Informatie uit 'De Wadden in vogelvlucht' en van de website <https://basismonitoringwadden.waddenzee.nl/we/>.)*
- **Beheerautoriteit Waddenzee:** De Beheerautoriteit Waddenzee (BAW) heeft tot taak om de samenhang en samenwerking tussen beheerders op het gebied van water, natuur en visserij te versterken, vanuit beheer bij te dragen aan beleid, en verbeterpunten voor beheer te agenderen bij de opdrachtgevers. De BAW heeft vijf opdrachtgevers: de Ministeries van LNV en van IenW en de drie Waddenprovincies. Zij is in het leven geroepen naar aanleiding van een Rekenkamerrapport. *Tijdens de visitatiedagen heeft de evaluatiecommissie gesproken met de directeur van de BAW.*
- **Bestuurlijk Overleg Waddengebied:** In 2019 is er onder leiding van de Minister van IenW een Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BOW) ingesteld, dat is gericht op strategische besluitvorming ten aanzien van het beleid in het Waddengebied. De huidige deelnemers aan het BOW zijn de Ministers van IenW en LNV, de Ministers voor Natuur en Stikstof en voor Klimaat en Energie, de drie Waddenprovincies, vertegenwoordigers van de kust- en eilandgemeenten, de waterschappen en het Omgevingsberaad Wadden. Ook de Beheerautoriteit Waddenzee is als

adviseur vanuit beheer vertegenwoordigd. Het BOW staat onder voorzitterschap van de Minister van IenW, als coördinerend bewindspersoon voor het Waddenzeebeleid. Het BOW vergadert twee keer per jaar, en die vergaderingen worden ambtelijk voorbereid door het MT Rijk-Regio Wadden. *Tijdens de visitatiedagen heeft de evaluatiecommissie gesproken met de directeur Waterkwaliteit en Grote Wateren en plaatsvervangend DG Water en Bodem van IenW.*

- **Coalitie Wadden Natuurlijk:** De Coalitie Wadden Natuurlijk (CWN) is een samenwerkingsverband op het gebied van natuur in de Wadden. Er zijn acht natuurorganisaties vertegenwoordigd in de CWN: Waddenvereniging, Vogelbescherming Nederland, Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland, It Fryske Gea, het Groninger Landschap, Stichting WAD en Sportvisserij Nederland. Zij bundelen hun krachten om de Waddenzee 'weer een rijke zee te maken'. *(Informatie van website <https://www.waddenzee.nl/overheid/waddenzeebeheer/coalitie-wadden-natuurlijk/>).* *Tijdens de visitatiedagen heeft de commissie gesproken met een medewerker van de Waddenvereniging, die de CWN vertegenwoordigde.*
- **Common Wadden Sea Secretariaat:** De Trilaterale Waddenzee Samenwerking kent twee niveaus van besluitvorming: de Trilaterale Regeringsraad (Trilateral Governmental Council) en de Wadden Sea Board (WSB). Beide organen worden ondersteund door het Gemeenschappelijk Waddenzee Secretariaat (Common Wadden Sea Secretariat, CWSS) als coördinerende instantie en eerste aanspreekpunt, dat is gevestigd in Wilhelmshaven (Duitsland). *Tijdens de visitatiedagen heeft de evaluatiecommissie gesproken met de directeur-secretaris van het CWSS.*
- **Investeringskader Waddengebied:** Het Investeringskader Waddengebied (IKW) is een meerjarig investeringsprogramma (2016-2026) van de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen ten behoeve van een duurzame economische en ecologische versterking van het Waddengebied. Belangrijke thema's daarbij zijn: een inclusieve samenleving (met aandacht voor leefbaarheid, duurzame economie en bereikbaarheid), klimaatadaptieve en natuurinclusieve ontwikkeling van de kustzone, slib en sediment als circulaire grondstof, en zoet-zout verbindingen voor landbouw en natuur. *Tijdens de visitatiedagen heeft de evaluatiecommissie gesproken met de programmamanager van het IKW.*
- **LTER-LIFE:** LTER-LIFE is een consortium onder leiding van het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW). Het consortium heeft financiering gekregen uit het programma voor grootschalige wetenschappelijke infrastructuur van NWO. LTER-LIFE zal gebruikt worden om het functioneren van ecosystemen beter te begrijpen, en om de gevolgen van ingrepen beter te voorspellen. Daartoe zullen zogenaamde digitale tweelingen van ecosystemen gebouwd worden. Hiermee kunnen ecologen gegevens op de lange termijn over planten, dieren en het milieu aan elkaar koppelen, methoden voor data analyse, modellering en simulatie delen, en digitale equivalenten van complete ecosystemen bouwen. Dat maakt scenariostudies mogelijk. Daarnaast gaan de onderzoekers ook langetermijndata beschikbaar maken die anders mogelijk verloren zouden gaan. De Waddenacademie heeft een actieve rol gespeeld bij de subsidieaanvraag voor LTER-LIFE. *(Informatie van de website <https://www.waddenacademie.nl/nieuws/nieuwsbericht/digitale-tweelingen-gaan-helpen-ecosystemen-beter-te-begrijpen/>)*
- **NWA-onderzoeksprogramma 'Inzicht in complexe drukfactoren op de Waddenzee en handelingsperspectieven':** Dit Nederlands-Duitse onderzoeksprogramma valt onder de Nationale Wetenschapsagenda (NWA). Het brengt de complexe drukfactoren, korte- en langtermijneffecten, cumulatieve effecten hebben op het ecosysteem in kaart, verkent handelingsperspectieven, en de gevolgen daarvan op de samenleving in dit kustgebied. Het

programma is gebaseerd op de trilaterale kennisagenda uit 2018. De call werd in 2023 geopend en het budget is vijftien miljoen euro. Op 8 mei 2024 werd bekend gemaakt dat er vijf aanvragen gehonoreerd zijn. De Waddenacademie heeft bijgedragen aan de vertaling van de kennisagenda naar de call en zal deelnemen aan de wetenschappelijke begeleidingscommissie. *(Informatie uit zelf-evaluatierapport Waddenacademie en van de website <https://www.nwo.nl/nieuws/vijf-aanvragen-gehonoreerd-voor-onderzoek-naar-de-waddenzee>). Tijdens de visitatiedagen heeft de evaluatiecommissie gesproken met een betrokken programmacoördinator van NWO.*

- **Omgevingsberaad Waddengebied:** Het Omgevingsberaad Waddengebied (OBW) is het adviesorgaan voor het BOW. Het is tevens een platform waar gestructureerde discussies worden geïnitieerd en waar informatie over het Waddengebied wordt uitgewisseld. Het OBW wordt voorgezeten door de commissaris van de Koning van Fryslân in zijn rol als rijksheer, die tevens als vicevoorzitter van het BOW optreedt. Het OBW bestaat uit maatschappelijke organisaties en gebruikers van het Waddengebied. Zij vertegenwoordigen natuur & milieu, zeehavens, visserij, landbouw, recreatie en wetenschap. Landelijke en regionale overheden nemen ook deel aan de vergaderingen, maar zijn geen lid van het Omgevingsberaad. Het OBW vergadert ongeveer vijf keer per jaar. *Tijdens de visitatiedagen heeft de evaluatiecommissie gesproken met de voorzitter van het OBW en diverse OBW-leden.*
- **Trilaterale kennisagenda:** De trilaterale kennisagenda uit 2018 is een langetermijnkennisagenda, ontwikkeld door wetenschappers uit Nederland, Duitsland en Denemarken (waaronder de Waddenacademie) vanuit het streven om gemeenschappelijke toekomstige uitdagingen in kaart te brengen en te komen tot een bredere aanpak van trilateraal onderzoek. *(Informatie uit zelf-evaluatierapport Waddenacademie 2018-2023.)*
- **Uitvoeringsprogramma 2021-2026:** Het Uitvoeringsprogramma (UP) Waddengebied (vastgesteld in 2023) beschrijft concrete doelen en initiatieven om uitvoering te geven aan de Agenda voor de periode 2021-2026. Dit uitvoeringsprogramma beschrijft onder meer vier grote transitietrajecten waarvoor gezamenlijke actie en besluitvorming nodig is: bereikbaarheid van havens en eilanden op de lange termijn, een integrale ontwikkeling van de kust, balans tussen natuurkwaliteit en visserij in de Waddenzee, en anticipatie op klimaatverandering in het Waddengebied. In het uitvoeringsprogramma zijn specifieke taken voor de Waddenacademie opgenomen, namelijk: UP7. Onderzoek ecologische effecten klimaatverandering, UP23. Ecosysteemgericht baggeren, UP25. Uitwerken en uitvoeren monitoring en voortgang, en de bijdragen zoals beschreven in Hoofdstuk 5. Kennis als basis, Hoofdstuk 8. Communicatie en Hoofdstuk 10. Transities. *(Informatie uit 'De Wadden in vogelvlucht' en het rapport van ABDTOPConsult van maart 2024.)*
- **Vismigratierivier Afsluitdijk:** De Vismigratierivier wordt momenteel aangelegd bij Kornwerderzand. Het wordt een kilometerslange slingerende rivier voor vissen, dwars door de Afsluitdijk. Allerlei soorten trekvisserij kunnen straks weer vrij heen en weer zwemmen tussen de Waddenzee en het IJsselmeer. De Vismigratierivier draagt zo bij aan een betere visstand. Niet alleen zullen vispopulaties zich zo hopelijk kunnen herstellen, óók dieren die vissen eten profiteren mee. De Waddenacademie is als kennispartner betrokken bij het ontwikkelen van de Vismigratierivier. *(Informatie van website <https://www.itfryskegea.nl/project/aanleg-vismigratierivier/>.) Tijdens de visitatiedagen heeft de evaluatiecommissie een bezoek gebracht aan de Vismigratierivier, onder leiding van de betrokken waterbouwkundig projectleider.*
- **Waddenfonds:** Het Waddenfonds is in 2007 door de rijksoverheid opgericht voor een periode van twintig jaar. Tijdens deze periode is er ruim 600 miljoen beschikbaar. Elk jaar wordt een deel van dit budget verstrekt voor de ecologische en economische versterking van het Waddengebied.

Sinds 2012 valt het fonds onder de verantwoordelijkheid van de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen. De hoofddoelen die richting geven bij de besteding van het geld zijn 1) behoud en herstel natuur- en landschapswaarden, 2) vermindering van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdom, 3) duurzame economische ontwikkeling, en 4) ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding. *Tijdens de visitatiedagen heeft de evaluatiecommissie gesproken met de directeur van het Waddenfonds.*

- **Wadden Sea Board:** De Wadden Sea Board (WSB) is het bestuursorgaan van de Trilaterale Samenwerking. De WSB beheert en controleert het werk van de trilaterale samenwerking tussen de Trilaterale Regeringsconferenties in. De WSB houdt zich bezig met het voorbereiden en uitvoeren van het Waddenzee Plan, evenals beleid en strategieën. De WSB heeft een onpartijdige voorzitter, die door het voorzittende land voorgedragen en door de Regeringsraad benoemd wordt. Eind 2022 is het voorzitterschap overgedragen van Duitsland naar Denemarken, en daarom is ook een nieuwe voorzitter benoemd: Anne-Marie Vægter Rasmussen, adjunct-directeur-generaal van het Deense Agentschap voor Milieubescherming. Per land zijn er vier leden benoemd en eveneens vier adviseurs met expertise en ervaring die relevant zijn voor de Samenwerking. De Nederlandse leden zijn vertegenwoordigers van het Ministerie van LNV, RWS Noord-Nederland namens het Ministerie van IenW, de Provincie Groningen en de gemeente Ameland. De Board wordt verder ondersteund door adviseurs vanuit de ngo's, waaronder de directeur van It Fryske Gea, en het Wadden Sea Forum.
- **WadSed:** Wadden Sea and Estuaries: system Dynamics and sediment management under climate change (WadSed) is een onderzoeksconsortium onder leiding van de Universiteit Utrecht. Het beoogt inzicht te krijgen in het sedimentgedrag van de Waddenzee en de reactie van het systeem op klimaatverandering. WadSed wordt gefinancierd door het Perspectief-programma van NWO. In de voor Nederland belangrijke vaargeulen in de Waddenzee en de Westerschelde moet steeds intensiever worden gebaggerd. Daarnaast neemt de biodiversiteit van de wereldwijd belangrijke wetlands af. Getijplaten en kustmoerassen beschermen dijken nu nog tegen stormen, maar moeten snel genoeg kunnen blijven meegroeien. Sediment is de sleutel: waar en wanneer is er genoeg, te veel of onvoldoende zand en slib? WadSED vergelijkt de Waddenzee en de Westerschelde, bouwt nieuw gereedschap, en ontwerpt een nieuwe aanpak voor gezamenlijk beheer en beleid om te komen tot toekomstbestendig sedimentbeheer dat onze kusten gelijktijdig beschermt tegen een stijgende zeespiegel, afnemende biodiversiteit, en toenemende baggerkosten. *(Informatie van website <https://www.nwo.nl/onderzoeksprogrammas/perspectief/perspectief-toekenningen/wadsed-wadden-sea-and-estuaries-system-dynamics-and-sediment-management-under-climate-change>.)*
- **Werelderfgoedcentrum Waddenzee Lauwersoog:** Het Werelderfgoedcentrum Waddenzee wordt een nieuwe plek om de Wadden mee te maken, in de haven van Lauwersoog. Hier werken ze aan een gezonde balans tussen mens en natuur, voor de wereld van morgen. Met de handen uit de mouwen. En met het Unesco Werelderfgoed de Waddenzee als inspiratie. Dit is een initiatief van het Zeehondencentrum Pieterburen, waarbij de Waddenacademie een samenwerkingspartner is. Samen met Staatsbosbeheer, gemeente het Hogeland (destijds: gemeente de Marne), de Provincie Groningen en de Exploitatie Haven Lauwersoog, vormde het Zeehondencentrum in 2016 de Stichting Werelderfgoedcentrum Waddenzee. De planning is om in 2025 de deuren te openen. *(Informatie van website <https://wec-waddenzee.nl/>.) Tijdens de visitatiedagen heeft de evaluatiecommissie gesproken met de verantwoordelijke voor content en programmering bij het Zeehondencentrum Pieterburen.*

Appendix 3: Conclusies van de vorige evaluatiecommissie

In september 2018 werd het werk van de Waddenacademie in de periode 2013-2018 beoordeeld door een evaluatiecommissie onder leiding van Mw. Sybilla Dekker (Minister van Staat en voormalig Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer). De belangrijkste conclusies en aanbevelingen vatten wij hieronder samen.

Wetenschappelijke kwaliteit 2013-2018

De vorige evaluatiecommissie beoordeelde de wetenschappelijke kwaliteit van het werk van de Waddenacademie als **zeer goed**. De Waddenacademie had met een klein team en beperkte middelen een indrukwekkende hoeveelheid hoogkwalitatief werk verzet of laten verzetten. Zij wist excellente onderzoekers met een uitstekende reputatie aan zich te binden. De rapporten en adviezen waren van zeer hoge wetenschappelijke kwaliteit. De commissie adviseerde dat de Waddenacademie een **langetermijnstrategie** zou moeten uitwerken om tot een uitstekende wetenschappelijke kwaliteit over de gehele linie te komen. De commissie adviseerde om deze strategie vorm te geven als een regionale versie en/of vertaalslag van de bestaande trilaterale kennisagenda, met aansluiting op de thema's van het Investeringskader Waddengebied. Ook zou de Waddenacademie in de toekomst explicieter kunnen letten op kansen voor het verder integreren van wetenschappelijke disciplines.

Maatschappelijke relevantie 2013-2018

Ook de maatschappelijke relevantie van het werk van de Waddenacademie kreeg een **zeer goede** beoordeling van de vorige evaluatiecommissie. De activiteiten van de Waddenacademie waren direct relevant voor de duurzame ontwikkeling in het Waddengebied. De Waddenacademie had in een aantal gevallen ook invloed op bestuurlijke beslissingen over beheer en investeringen in het Waddengebied. Gedurende de periode 2013-2018 had de Waddenacademie haar contacten in de regio geïntensiveerd en haar bereik was onmiskenbaar gegroeid. Niettemin leken niet alle belanghebbenden voldoende in beeld te zijn geweest gedurende die evaluatieperiode. De commissie adviseerde om via een **meer systematische keuze en benadering van belanghebbenden** de acceptatie van de Waddenacademie verder te vergroten.

Levensvatbaarheid 2013-2018

De commissie beschouwde de levensvatbaarheid van de Waddenacademie als **zeer groot** en verwachtte dat de verbindende (interdisciplinaire) rol van de Waddenacademie in de toekomst steeds belangrijker zou worden. Bovendien lag er voor de Waddenacademie een logische rol bij het invullen van de kenniscomponent van diverse Wadden-gerelateerde beleidsinitiatieven c.q. projecten met een kenniscomponent op regionaal, nationaal en trilateraal niveau. Niettemin waren er een aantal bedreigingen voor het toekomstig succes van de Waddenacademie. De commissie gaf aanbevelingen om deze het hoofd te bieden, waaronder het ontwikkelen van een **langetermijnstrategie** gebaseerd op de trilaterale kennisagenda, het vergroten van de **slagkracht** en een **strategische benadering van belanghebbenden**.

Overige aspecten in 2013-2018

- **Wetenschappelijke integriteit:** De commissie zag geen reden om de wetenschappelijke integriteit van de Waddenacademie in twijfel te trekken. De Waddenacademie leek dit

onderwerp serieus te nemen. Wel adviseerde de commissie om een systematiek te ontwikkelen voor het toekennen van middelen uit het aanjaagbudget van de Waddenacademie.

- **Diversiteit:** De commissie adviseerde om de genderdiversiteit onder de gelederen van de Waddenacademie te vergroten en om jonge wetenschappers bij het werk te betrekken.
- **Open Access:** In de periode 2013-2018 startte de Waddenacademie diverse initiatieven om kennis vrij toegankelijk te maken. Zij kon volgens de evaluatiecommissie nog een stap verder zetten door het realiseren van een platform om data en informatie over het Waddengebied vindbaar en (her)bruikbaar te maken.

Aanbevelingen 2013-2018

1. Ontwikkel een langetermijnkennisagenda, gebaseerd op de trilaterale kennisagenda.
2. Creëer een systematisch stakeholders-overleg, voor zowel het agenderen van nieuwe kennisvragen als het delen van bestaande kennis.
3. Draag de noodzakelijkheid van de onafhankelijkheid van het wetenschappelijk onderzoek uit.
4. Verbeter op strategische wijze de relatie met het Waddenfonds.
5. Realiseer op korte termijn een platform om data en informatie over het Waddengebied vindbaar en (her)bruikbaar te maken.
6. Richt de Young Wadden Academy ook in als een brede netwerkorganisatie voor jonge onderzoekers.
7. Ontwikkel een systematiek voor de verdeling van middelen.
8. Zet in op grotere diversiteit met betrekking tot vrouwen en jongeren.
9. Ga op zoek naar andere fondsen.

Appendix 4. Programma visitatiedagen

Dag 1: donderdag 25 april 2024 (Afsluitdijk Wadden Centre Kornwerderzand)

11:00	12:00	Interview bestuur Waddenacademie
12:00	12:45	Lunch
12:45	13:15	Interview directeur WMR (Wetenschappelijke partner) (online)
13:15	13:45	Interview voorzitter Omgevingsberaad Waddengebied (online)
13:45	14:00	Pauze
14:00	14:30	Interview directeur Waddenfonds (online)
14:30	14:45	Pauze
14:45	15:30	Interview voorzitter Raad van Toezicht
15:30	16:00	Interview voorzitter Wetenschappelijke Adviesraad (online)
16:00	18:00	Excursie vismigratierivier onder leiding van waterbouwkundig projectleider, met bestuur
18:00	19:00	Reis naar Harlingen en inchecken hotel
19:00	21:30	Diner met bestuur Waddenacademie

Dag 2: vrijdag 26 april 2024 (Port of Harlingen)

09:00	09:45	Interview (1) programmamanager Investeringskader Waddengebied, (2) directeur Beheerautoriteit Waddenzee, (3) teammanager Water, Bodem & Wadden Provincie Fryslân (hybride)
09:45	10:15	Interview (1) directeur-secretaris Common Wadden Sea Secretariaat en (2) NWO programmacoördinator betrokken bij NWA-onderzoeksprogramma 'Inzicht in complexe drukfactoren op de Waddenzee en handelingsperspectieven'
10:15	10:45	Pauze
10:45	11:15	Interview vertegenwoordigers (1) Coalitie Wadden Natuurlijk en (2) Waddengemeenten
11:15	11:45	Interview bureaumedewerkers Waddenacademie
11:45	13:00	Lunch en besloten commissieoverleg
13:00	13:45	Interview (1) directeur Netwerkontwikkeling RWS - Noord Nederland, (2) directeur Visserij en Landelijk gebied bij LNV, (3) directeur Waterkwaliteit en Grote Wateren / plaatsvervangend DG Water en Bodem bij IenW
13:45	14:15	Interview voorzitter College van Bestuur RUG (wetenschappelijke partner) (online)
14:15	14:45	Interview (1) Student Bachelor Coastal and Marine Management (betrokken bij activiteiten met jongeren), (2) verantwoordelijke voor content en programmering bij het Zeehondencentrum Pieterburen (betrokken bij Werelderfgoedcentrum Lauwersoog) en (3) Hoofd afdeling Dierhouderijsystemen bij Wageningen Livestock Research (betrokken bij op te richten campussen op de eilanden)
14:45	16:00	Overgebleven vragen voor bestuur Waddenacademie
16:00	17:30	Intern overleg commissie t.b.v. reflecties op voorlopige eindconclusies
17:30	18:00	Korte mondelinge terugkoppeling eerste indrukken aan bestuur en RvT Waddenacademie

Dag 3: maandag 6 mei 2024 (online)

17:00	17:30	Interview directeur NIOZ (wetenschappelijke partner)
17:30	18:00	Nabespreking commissie

Appendix 5: Relevante gebeurtenissen in de geschiedenis van de Waddenacademie

Tabel 1: Gebeurtenissen in het verleden en de toekomst die relevant zijn voor de huidige en toekomstige positie van de Waddenacademie

2004	Commissie Meijer publiceert rapport 'Ruimte voor de Wadden'.
2007	Waddenfonds wordt door rijksoverheid opgericht n.a.v. het rapport van de Commissie Meijer.
2008	Waddenacademie wordt door rijksoverheid opgericht onder de vleugels van de KNAW om één van de doelstellingen van het Waddenfonds te realiseren: een duurzame kennishuishouding over het Waddengebied ontwikkelen. Kerntaken van de Waddenacademie zijn agenderen, programmeren en informeren.
2012	Verantwoordelijkheid voor het Waddenfonds wordt overgedragen van het Rijk naar de Waddenprovincies (decentralisatie).
2013	Evaluatiecommissie onder leiding van Mw. Margreeth de Boer beoordeelt de activiteiten van de Waddenacademie in de periode 2008-2013.
2014	Waddenacademie wordt zelfstandige organisatie (stichting) buiten de KNAW ten gevolge van herziening van KNAW-institutenportfolio.
2016	Waddenfonds geeft Waddenacademie vierde kerntaak: monitoren.
2018	Evaluatiecommissie onder leiding van Mw. Sybilla Dekker beoordeelt de activiteiten van de Waddenacademie in de periode 2013-2018
2019	BOW wordt ingesteld door Minister van IenW, gericht op strategische besluitvorming ten aanzien van het beleid in het Waddengebied.
2020	Agenda voor het Waddengebied 2050 wordt vastgesteld door het BOW. Deze gezamenlijke agenda om het Waddengebied veilig, veerkrachtig en vitaal te houden, is opgesteld door overheden en maatschappelijke partijen.
2021	BOW wordt gezamenlijk opdrachtgever voor een duurzame kennishuishouding van het Waddengebied en dus opdrachtgever van de Waddenacademie.
2023	Waddenacademie krijgt nieuwe formele rol als Kennisregisseur Waddengebied.
2024	Evaluatiecommissie onder leiding van Mw. Stientje van Veldhoven beoordeelt de activiteiten van de Waddenacademie in de periode 2018-2023.
2026	Laatste jaar van het bestaan van het Waddenfonds.

Appendix 6: Achtergrondinformatie en voorbeelden van maatschappelijke relevantie

Bestuurlijke en politieke belanghebbenden

De directeur van de Waddenacademie is lid van het OBW, dat gevraagd en ongevraagd advies aan het BOW geeft. In het OBW wordt de Waddenacademie zeer gewaardeerd omdat zij wetenschappelijke kennis toegankelijk en toepasbaar maakt voor bestuurders, beheerders en andere betrokkenen. De Waddenacademie fungeert daarmee als een kennispartner van het BOW, die de brug bouwt tussen wetenschap en beleid. De Waddenacademie levert objectieve wetenschappelijke informatie, zodat het OBW haar adviezen aan het BOW wetenschappelijk kan onderbouwen. Daarmee voorziet zij het BOW van een belangrijk fundament voor de besluitvorming in een gebied waarin de bestuurlijke dynamiek groot is en mogelijke tegenstrijdige belangen steeds scherper gearticuleerd worden. Hiermee is de Waddenacademie nu institutioneel verankerd.

Door haar rol in het OBW is de Waddenacademie nu zichtbaarder voor nationale, regionale en lokale bestuurders, waardoor zij steeds meer gevraagd wordt voor kennis-gerelateerde werkzaamheden ten behoeve van beleid. Voorbeelden zijn adviesverzoeken van ministeries over grote maatschappelijke programma's, zoals de uitnodiging van de Tweede Kamer voor onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek naar de vergunbaarheid van gaswinning en een onderzoek naar de ecologische effecten van garnalenvisserij op bodem en biota op verzoek van het Ministerie van LNV (zie Tabel 2).

Tijdens de evaluatieperiode kreeg de Waddenacademie ook adviesvragen van het Waddenfonds en de Waddenprovincies over monitoring en evaluatie, en van Rijkswaterstaat Noord-Nederland over het ontwikkelen van de nieuwe Beheerplannen Natura2000 voor de Waddenzee en de Noordzee kustzone. De Waddenacademie hoeft niet langer inhoudelijk verantwoording af te leggen aan het Waddenfonds, maar werkt wel inhoudelijk samen met het Waddenfonds. De Waddenacademie organiseert bijvoorbeeld reviews van majeure subsidieaanvragen die bij het Waddenfonds ingediend worden, waarbij het Waddenfonds de snelle en bondige feedback van de Waddenacademie waardeert. Daarnaast wordt Waddenacademie steeds meer gevraagd om belangrijke processen op het gebied van kennis te begeleiden en deel te nemen aan advies- of gebruikerscommissies.

Tabel 2: Voorbeelden van maatschappelijk relevante werkzaamheden van de Waddenacademie

1	De Waddenacademie heeft tijdens de evaluatieperiode meegeschreven aan een hoofdstuk voor het Quality Status Report (QSR) over de effecten van klimaatverandering op het Waddengebied, dat in februari 2024 verscheen. Het QSR is een serie thematische rapporten over de trilaterale Waddenzee, die eens in de paar jaar bijgewerkt worden. Deze rapporten worden geproduceerd door wetenschappers uit Nederland, Duitsland en Denemarken, in opdracht van deze drie landen. De rapporten lopen ook mee in de trilaterale beleidscyclus. Het QSR van februari 2024 constateerde dat klimaatverandering het ecosysteem van de Waddenzee extra onder druk zet. Met name in de lente stroomt er steeds minder zoet water uit Nederlandse en Duitse rivieren naar de Waddenzee. Dat heeft invloed op het leven van dieren die op en in de Waddenzee leven. Het moment van publiceren van dit internationale
----------	---

	<p>onderzoek werd strategisch gekozen, in de aanloop van het geplande Waddendebat in de Tweede Kamer (in maart 2024). Er was veel media-aandacht voor het rapport en dit leidde tot vragen aan en antwoorden van ministers. Hierbij kwam ook het rapport van de Waddenacademie over de juridische kaders van natuurbescherming van de Waddenzee (zie hieronder) aan bod. De Minister van IenW heeft inmiddels toegezegd om in de rapportage over het Deltaplan Zoetwater nader in te gaan op de effecten van het zoetwatertekort in het Waddengebied op de voedselvoorziening voor dieren, en welke beheersmaatregelen genomen worden.</p>
2	<p>De Waddenacademie maakt regelmatig basiskennis beschikbaar en toegankelijk. Een voorbeeld dat veel geprezen werd door onze gesprekspartners is een rapport over de Europees- en internationaalrechtelijke status van de Waddenzee, dat eind 2023 gepubliceerd werd. De Waddenacademie heeft in januari 2024 ook een reflectie op de beleidsrelevantie van dit rapport uitgebracht, met vijftien concrete aanbevelingen voor de overheid. Het rapport en de reflectie hebben vrij uitgebreid aandacht van de pers gekregen. Mogelijk mede naar aanleiding daarvan zijn in de Tweede Kamer vragen gesteld over het rapport. Of het rapport en de reflectie tot beleidsveranderingen zullen leiden, zal de toekomst uitwijzen. Het rapport zal binnenkort als boek uitgegeven worden, waarbij de afspraak gemaakt is dat de inhoud voor ambtenaren direct toegankelijk zal zijn (<i>open access</i>) en voor niet-ambtenaren een half jaar na publicatie.</p>
3	<p>In oktober 2023 publiceerde de Waddenacademie een verkenning over baggeren en verspreiden van sediment in de Waddenzee. Deze verkenning werd uitgevoerd op verzoek van de Waddenzeehavens, RWS en de CWN, in het kader van het actiepunt 'ecosysteemgericht baggeren' van het Uitvoeringsprogramma 2021-2026 dat hoort bij de Agenda voor het Waddengebied 2050. Het doel van dit actiepunt is om te streven naar een slimmere aanpak waarbij minder (of niet) gebaggerd wordt, en de gevolgen van baggeren en het verspreiden van baggerspecie gereduceerd wordt, zonder dat dit ten koste gaat van de bereikbaarheid van de havens en eilanden. Op basis van een groot aantal interviews met belanghebbenden inventariseerde de Waddenacademie de belangrijkste kennisvragen over het baggeren en verspreiden van sediment in de Waddenzee.</p>
4	<p>In september 2023 verscheen een rapport over de ecologische effecten van garnalenvisserij op bodem en biota. Dit rapport werd door Wageningen Marine Research en de Waddenacademie opgesteld in opdracht van het Ministerie van LNV. De Waddenacademie heeft hiertoe een commissie van wetenschappers van verschillende universiteiten en andere kennisinstellingen in Nederland en Vlaanderen samengesteld en hen verzocht om de volgende vragen te beantwoorden: (1) <i>Welke belangrijkste effecten van garnalenvisserij op de natuur zijn in de wetenschappelijke literatuur beschreven, op welke manier, waar en wanneer zijn deze effecten onderzocht, en hoe sterk is de bewijsvoering?</i> (2) <i>Zijn er nog andere effecten te verwachten waarover relevante kennis niet of nauwelijks beschikbaar is?</i> Meerdere gesprekspartners wezen tijdens de visitatiedagen op het belang van dit rapport. Zij gaven aan dat afzonderlijke kennisinstellingen niet in de positie zijn om een dergelijk gemeenschappelijk oordeel van deskundigen tot stand te brengen en dat de Waddenacademie hier een bemiddelende rol gespeeld heeft.</p>
5	<p>In oktober 2021 publiceerden de portefeuillehouders van de Waddenacademie een onafhankelijk juridisch advies over Natura 2000 en gaswinning onder de Waddenzee. Dit advies was gevraagd door de vaste Kamercommissie voor EZK. De centrale vraag in dit advies</p>

	was: <i>In hoeverre biedt de wetgeving in brede zin de Minister de mogelijkheid een vergunning voor gaswinning onder de Waddenzee te weigeren?</i> De Waddenacademie concludeerde dat de ontwerp-vergunning Wet natuurbescherming en de daaraan ten grondslag liggende passende beoordeling onvoldoende overtuigend aantonen dat redelijke wetenschappelijke twijfel over het ontstaan van nadelige gevolgen voor de natuurlijke kenmerken en doelen van de Waddenzee ontbreekt. Het Natura-2000 regime laat in dat geval geen vergunningverlening toe. In de gesprekken op de visitatiedagen werd dit opgevoerd als voorbeeld waaruit blijkt dat de nationale overheid de Waddenacademie tegenwoordig ook weet te vinden.
6	In september 2021 publiceerden de portefeuillehouders van de Waddenacademie een notitie over integrale besluitvorming over duurzame aanleg van stroomkabels en leidingen in het Waddengebied. De notitie werd op verzoek van het samenwerkingsverband Parlement en Wetenschap geschreven. Dit verzoek volgde uit een vraag van de vaste Kamercommissie voor EZK om een contra-expertise, met als doel om de onafhankelijke kennispositie van Kamerleden te versterken en hen voor te bereiden op een plenair debat over het project 'Net op zee - Ten noorden van de Waddeneilanden'. Dit werk werd tijdens de visitatiedagen genoemd als voorbeeld waarin de Waddenacademie verschillende belangen in kaart bracht en zorgde dat kennisleemtes ingevuld werden.
7	De Waddenacademie heeft tijdens de evaluatieperiode bijgedragen aan het onderzoek naar de effecten van het containerverlies van de MSC Zoe. Er zijn meerdere publicaties over dit onderwerp verschenen en workshops en conferenties georganiseerd. Dit zal waarschijnlijk resulteren in een meerjarig Waddenfonds-programma voor het terugdringen van plastics in het Waddengebied.

Kennisinstellingen

De contacten van de Waddenacademie met kennisinstellingen lopen in eerste instantie via de organisaties waar de portefeuillehouders als onderzoeker aan verbonden zijn. De portefeuillehouders zijn daarnaast ook betrokken bij een aantal onderzoeksconsortia die relevant zijn voor het Waddengebied, zoals WadSED en LTER-LIFE. Zij nemen deel aan wetenschappelijke begeleidingscommissies, adviescommissies en gebruikerscommissies van grote onderzoeksprogramma's die in het Waddengebied lopen, bijvoorbeeld de Vismigratierivier, Programma Aanlanding Wind op Zee en het Vooronderzoek Bereikbaarheid Ameland.

Voor het schrijven van omvangrijke rapporten nodigt de Waddenacademie onderzoekers van verschillende kennisinstellingen uit. Deze onderzoekers worden primair op basis van expertise en reputatie geselecteerd, en secundair op basis van het streven om af te wisselen in de keuze van partners. Op dit moment heeft de Waddenacademie slechts bescheiden eigen middelen om onderzoek uit te zetten bij kennisinstellingen. Zij gebruikt jaarlijks ongeveer € 350.000 (dertig procent van haar budget) om evenementen te organiseren, rapporten of *quickscans* uit te geven en (bijdragen aan) reviews te laten schrijven door externe partijen. Daarnaast heeft zij in sommige gevallen de regie over de verdeling van externe middelen, dat wil zeggen bijdragen vanuit andere partijen dan het Waddenfonds. In 2023 ging dat om ongeveer € 100.000. Bij het verdelen van die middelen houdt de Waddenacademie rekening met eerdere toekenningen, zodat er zoveel mogelijk afgewisseld wordt bij de keuze van partners of voor een samenwerkingsverband van partners gekozen wordt. Voor elke vraag wordt een *shortlist* van de meest geschikte partijen gemaakt (op

basis van de verwachte kwaliteit), en vervolgens een rangorde bepaald op basis van betrokkenheid bij het onderwerp (bij enige afhankelijkheid valt een partij af), eerdere betrokkenheid bij de Waddenacademie (met streven naar afwisseling) en beschikbaarheid (met name als er een deadline voor het beantwoorden van een vraagstuk is). Daarnaast probeert de Waddenacademie belangrijke vraagstukken door een brede vertegenwoordiging van het totale onderzoeksveld te laten beantwoorden. Dit laatste is bijvoorbeeld gebeurd bij het rapport over juridische kaders van natuurbescherming van de Waddenzee en het rapport over de ecologische effecten van garnaalvisserij op bodem en biota.

Symposia en workshops worden ook in samenwerking met Nederlandse en internationale onderzoekers georganiseerd. Een belangrijk onderdeel van de werkzaamheden van de Waddenacademie is het identificeren van lacunes in het kennislandschap. Dit gebeurt in samenspraak met kennisinstellingen, via kennisagenda's, waarbij tevens gezocht wordt naar middelen om die kennisvragen te kunnen beantwoorden. Een succesvol voorbeeld is de vertaling van de trilaterale kennisagenda in het Nederlands-Duitse NWA-onderzoeksprogramma 'Inzicht in complexe drukfactoren op de Waddenzee en handelingsperspectieven'. Momenteel werkt de Waddenacademie aan kennisagenda's over de waterhuishouding in het Waddengebied en over de sedimenthuishouding in de Waddenzee.

Beheerders, natuurbeschermers en zakelijke sectoren

Door haar plaats aan tafel in het OBW heeft de Waddenacademie nu korte lijnen met beheerders, natuurbeschermers en zakelijke sectoren in het Waddengebied (landbouw, visserij en havens). Hierdoor wordt zij door zulke organisaties ook steeds meer gevraagd voor kennis-gerelateerde werkzaamheden. Denk bijvoorbeeld aan vragen van de zakelijke sectoren en gemeenten over lokale vraagstukken zoals baggeren of over de economie van Waddenzeehavens.

Een aandachtspunt is dat bij sommige belanghebbenden in de regio het beeld leeft dat de Waddenacademie zich vooral bezig houdt met 'groene' onderwerpen, dus natuur, milieu en klimaat. De zakelijke sectoren hebben de Waddenacademie gevraagd om meer sociaaleconomische onderwerpen in het werkprogramma op te nemen. In antwoord daarop bereidt de Waddenacademie nu voor de havens initiatieven voor. Het OBW heeft recent geadviseerd om dat ook voor de andere sectoren te doen. Ook onze commissie meent dat het belangrijk is om te zorgen dat het portfolio van de Waddenacademie alle relevante disciplines dekt, zodat er gewerkt kan worden aan een complete kennishuishouding als basis voor duurzame ontwikkeling van het Waddengebied. In onze gesprekken met belanghebbenden werd herhaaldelijk genoemd dat de Waddenacademie haar werkveld uit zou moeten breiden met onderwerpen zoals brede welvaart, bestuurskunde, civiele techniek, maritieme techniek en sociale wetenschappen. Dat vraagt echter wel om uitbreiding van de personele bezetting en bijbehorende financiering.

Trilaterale samenwerking

De opgaven in het Waddengebied zijn van trilateraal belang. De trilaterale Waddenzee is in 2009 door Unesco aangewezen als Werelderfgoed vanwege haar unieke en universele natuurwaarde. De ecologische en geologische processen en de biodiversiteit in het Waddengebied overstijgen uiteraard de nationale grenzen. Bovendien zijn op het gehele gebied bepaalde Europese richtlijnen en internationale verdragen van kracht. Daarom ligt trilaterale samenwerking voor de hand. De huidige

trilaterale samenwerking kent twee niveaus van besluitvorming: de Trilaterale Regeringsraad en de Wadden Sea Board. Beide worden ondersteund door het gemeenschappelijke Waddenzee-secretariaat (CWSS) in Wilhelmshaven (Duitsland). De kwaliteit van het werk van de Waddenacademie wordt ook op trilateraal niveau zeer gewaardeerd. In Duitsland en Denemarken bestaan op dit moment geen organisaties die vergelijkbaar zijn met de Waddenacademie. Door meer aan te sluiten bij en gebruik te maken van bestaande regionale samenwerkingsverbanden kunnen ongelijkvormige partijen en belangen wellicht gemakkelijker bijeen gebracht worden rondom een gezamenlijke agenda.

Grote publiek

In het kader van haar regierol 'kennisdeling' heeft de Waddenacademie zich tijdens de evaluatieperiode ook ingespannen om kennis te delen met een breder publiek dan beleidsmakers en eindgebruikers. Daarbij was het streven om goed aan te sluiten bij de actualiteit en de meest prangende vraagstukken. Sinds 2009 zorgt de Waddenacademie dat er maandelijks een online 'Wadweten-artikel' in de Leeuwarder Courant gepubliceerd wordt, met resultaten van recent Wadden-gerelateerd onderzoek. Deze gewaardeerde artikelen geven een brede doelgroep toegang tot wetenschappelijke kennis over het Waddengebied. Tot 2023 werden er daarnaast ook maandelijks opiniestukken in het Friesch Dagblad gepubliceerd onder de vlag van de Waddenacademie. Hoewel ook deze stukken breed gewaardeerd werden, is deze samenwerking beëindigd omdat de Waddenacademie opiniestukken niet vindt passen bij haar rol om feitelijke informatie (neutrale kennis) te delen. Verder deelt de Waddenacademie kennis via de eigen website, een nieuwsbrief en sociale media. Ook werkt de Waddenacademie samen met het Werelderfgoedcentrum Waddenzee in Lauwersoog, dat in 2025 de deuren wil openen.

Onderwijs en jongeren

De afgelopen jaren heeft de Waddenacademie verschillende manieren verkend om jongeren bij haar activiteiten te betrekken, waaronder een zogenaamde 'Young Wadden Academy' en het 'Wadden Jongeren Netwerk'. Het bleek echter lastig om structurele aanwas te verzekeren bij dergelijke op zichzelf staande initiatieven. Op dit moment gebruiken de portefeuillehouders daarom met name hun eigen netwerk om contacten met jongeren te onderhouden. Zij dragen bij aan verschillende vormen van onderwijs in het Waddengebied, zoals lezingen geven aan studenten tijdens vaartochten en meehelpen bij het organiseren van trilaterale zomerscholen. De Waddenacademie is ook betrokken bij een plan om een brede Waddencampus op de Waddeneilanden op te richten. Bovendien reikt de Waddenacademie sinds 2009 om de twee jaar een Waddenacademieprijs uit voor het beste proefschrift over het Waddengebied. De WAR treedt daarbij op als jury. Op dit moment richten deze activiteiten zich met name op universitaire studenten. Contacten met mbo's en hbo's, zoals vertegenwoordigd in de Universiteit van het Noorden, kunnen wellicht helpen om de kring van betrokken jongeren uit te breiden. Via de kennisinstellingen en hun docenten kan structuur geboden worden aan een steeds veranderende populatie jongeren. Het is raadzaam om te bedenken wat de Waddenacademie te bieden heeft aan jongeren en hen op te zoeken in collegezalen, het praktijkonderwijs of beroepsonderwijs, in plaats van een nieuwe organisatie te creëren.

